

Rechtskundig Weekblad

Vereniging zonder winstgevend doel

Verschijnt elke zondag

Abonnementsprijs: 500 fr. per jaar

Postcheckrekening Nr 3185.22

Beheer en Redactie : Mr. René VICTOR, Justitiestraat, 21, Antwerpen

HET INDISCH RECHT OP EEN KEERPUNT

Bij de aanvang van dit betoog (1), dat nochtans het Indisch Recht tot voorwerp zal hebben, zouden wij de lezer tenminste heel even willen herinneren aan de tekst van artikel 6 van de Belgische Grondwet : *« De standen worden afgeschaft. Alle burgers zijn gelijk voor de wet. »*

In de eerste plaats zouden wij de aandacht willen vestigen op de uiterst bondige formulering van dit artikel, bondigheid die nauwelijks evenredig kan heten met de ontzaglijke draagwijdte ervan. En toch aanvaarden wij gaarne dat de jurist die zich enkel met de studie van het Belgisch Grondwettelijk Recht bezighield, nooit bijzonder getroffen werd door deze bondigheid; daar waar ook de andere fundamentele rechten alle met bijna even weinig woorden worden afgehandeld, zou het ons integendeel verwonderen indien alleen aan het principe van de gelijkheid vóór de wet een meer uitvoerige behandeling ware voorbehouden. Nu is het echter precies deze uiterst bondige formulering van de grondwettelijke rechten in het algemeen waardoor de Belgische Grondwet zich zozeer onderscheidt van de Indische, zoals wij thans aan de hand van het bijzondere geval van de gelijkheid vóór de wet zullen trachten aan te tonen.

Reeds in de *Preamble* van de Indische Grondwet worden de rechten van de burger kort samengevat, als volgt :

« We, the people of India, having solemnly resolved to constitute India into a SOVEREIGN DEMOCRATIC REPUBLIC, and to assure to its citizens : JUSTICE, social, economic and political; LIBERTY of thought, expression, belief, faith and worship; EQUALITY of status and opportunity; and to promote among them all FRATERNITY assuring the dignity of the individual and the unity of the Nation; In our Constituent Assembly, this 26th day of November 1949, do hereby adopt, enact and give to ourselves this Constitution. »

Na deze eerste, korte formulering worden de « Fundamental Rights » achteraf in een afzonderlijk hoofdstuk één na één opnieuw meer uitvoerig behandeld. Wat meer bepaald het recht op gelijkheid betreft is er vooreerst het algemeen artikel 14, dat best kan vergeleken worden met art. 6, par. 2 van de Belgische Grondwet :

The State shall not deny to any person equality before the law or equal protection of the laws within the territory of India.

Terwijl de Belgische Grondwet zich er echter mee vergenoegt, dit algemene beginsel te illustreren aan de hand van één enkel concreet geval, nl. de afschaffing van de standen, is de Indische Grondwet in deze richting veel verder gegaan.

Art. 15 luidt als volgt :

1) *The State shall not discriminate against any citizen on grounds only of religion, race, caste, sex, place of birth or any of them.*

2) *No citizen shall, on grounds only of religion, race, caste, sex, place of birth or any of them, be subject to any disability, liability, restriction or condition with regard to :*

a) *access to shops, public restaurants, hotels or places of public entertainment; or*

b) *the use of wells, tanks, bathing ghats, roads or public places maintained wholly or partly out of State funds or dedicated to the use of the general public.*

3) *Nothing in this article shall prevent the State from making any special provision for women and children.*

4) *Nothing in this article... shall prevent the State from making any special provision for the advancement of any social provision for the advancement of any socially and educationally backward classes of citizens or for the Scheduled Castes and the Scheduled Tribes.*

Artikel 16 behandelt vervolgens het gelijke recht van alle burgers op openbare betrekkingen en, volkomen analoog met artikel 15, heet het ook hier, dat geen onderscheid zal mogen gemaakt worden op grond van zulke criteria als « religion, race, caste, sex, descent, place of birth, residence, etc. »

Artikel 17, ten slotte, mag evenmin onvermeld blijven :

« Untouchability » is abolished and its practice in any form is forbidden. The enforcement of any disability arising out of « Untouchability » shall be an offence punishable in accordance with law.

Na deze vrij uitvoerige vergelijking van artikel 6 van de Belgische met artikel 14-17 van de Indische Grondwet, past het thans hieruit ook de voor de hand

liggende besluiten te trekken. Zonder dat wij daarom een nauwkeurige studie hebben ondernomen van de toestanden in België omstreeks 1830 — de lezer gelieve onze onbevoegdheid op dit punt te verontschuldigen — menen wij toch het volgende te mogen beweren. Artikel 6 van de Belgische Grondwet had weliswaar de bedoeling, niet een bestaande toestand grondig te wijzigen, nl. door de drie standen, zoals zij door de Grondwet van 1815 werden erkend, af te schaffen. Dit wordt dan ook in het artikel zelf *expressis verbis* gedaan. Afgezien daarvan geloven wij echter dat, in een deel van de wereld dat zozeer van nabij de Franse Omwenteling had meegeleefd, het principe van de gelijkheid van alle mensen in dergelijke mate was doorgedrongen en algemeen aanvaard, dat het niet langer iets werkelijk revolutionairs kon inhouden, en dat artikel 6, in al zijn bondigheid, mocht geacht worden op afdoende wijze aan zijn doel te zullen beantwoorden.

Hierin ligt nu juist het verschil met India. Daar heeft de Constituerende Vergadering zeer terecht ingezien dat de eenvoudige inschakeling van de algemene, abstracte formule van de « gelijkheid van de burgers vóór de wet » niet zou volstaan; dat die formule niet zou kunnen verhinderen dat de Indische rechtbanken zeer vlug zouden gebukt gaan onder de enorme last van een eindeloze reeks van procedures waarbij het abstracte principe van de gelijkheid zou worden aangevochten in een onnoemelijk aantal individuele en concrete gevallen. De Constituerende Vergadering heeft begrepen, dat het zelfs niet zou volstaan het volkomen algemene en abstracte principe van de gelijkheid nader te bepalen door de eenvoudige toevoeging van reeds minder algemene maar nog even abstracte criteria zoals godsdienst, ras, kaste, sekse, plaats van geboorte of verblijf, en dergelijke. Even noodzakelijk was bovendien de uitdrukkelijke vermelding van een aantal wel-bepaalde en zeer concrete gevallen, die wij echter niet dadelijk in een Grondwet zouden verwachten (2): toegang tot winkels, restaurants, hotels en gemakkelikheden; gebruik van bronnen, vijvers, badplaatsen, straten en openbare plaatsen.

Waarom dit verregaande concretiseren in de Grondwet zelf van het principe van de gelijkheid? Het antwoord ligt voor de hand: omdat met artikelen 14-17 van de Grondwet aan de Indische maatschappij een principe werd opgedrongen dat aan deze maatschappij, krachtens haar historische ontwikkeling en in al haar uitingen, zelfs in 1949 volkomen vreemd was, zo vreemd zelfs dat in al deze in de Grondwet opgesomde concrete gevallen in werkelijkheid regels werden nageleefd die precies het omgekeerde leerden van hetgeen de Constituerende Vergadering in het nieuwe India wilde bereiken (3).

Er is zelfs meer: het zou verkeerd zijn de « wetten » die de Indische maatschappij in het verleden beheerden te beschouwen als regels die, onder een zekere dwang werden nageleefd door mensen die in grote meerderheid niet anders verlangden dan van de toepassing ervan bevrijd te worden. Integendeel vormden deze regels zozeer een integrerend bestanddeel van de Indische samenleving, dat niemand kon of wilde beproeven er ook maar in de geringste mate aan te tornen. Deze houding is natuurlijk volkomen begrijpelijk van de zijde van de heersende minderheid aan wie de bestaande toestand slechts voordelig kon zijn. Eigenaardiger is echter het feit dat ook de meerderheid, degenen die de oude toestand van ongelijkheid dagelijks tot hun nadeel moesten ondervinden, deze vernieuwing — dat betekent voor hen: deze verbetering — niet wensten (4).

Wij zullen in het verdere verloop van dit artikel trachten deze houding nader te verklaren. Op dit ogenblik willen wij alleen vaststellen dat het principe van de gelijkheid vóór de wet iets volkomen nieuws was in India, iets dat rechtstreeks indruiste tegen de bestaande toestanden zoals die door de *gehele gemeenschap* werden aanvaard. Indien wij hieraan toevoegen dat het principe van de gelijkheid slechts een van de talloze mogelijke voorbeelden is, niet alleen uit de Grondwet maar uit het hedendaagse Indische rechtssysteem als geheel, dan mogen wij thans veralgemenend besluiten dat het Recht zoals het op dit ogenblik vastgelegd werd in India, niet kan beschouwd worden als het geleidelijk gegroeide resultaat van een normale historische evolutie. Het is een systeem dat van buiten uit en min of meer abrupt werd opgedrongen aan een maatschappij die helemaal niet geneigd was om het nieuwe stelsel te aanvaarden in plaats van haar eigen traditioneel systeem waarmede dit nieuwe stelsel daarenboven rechtstreeks in tegenstrijd was.

In de eerste plaats geldt het een systeem opgedrongen *van buiten uit*. Een aantal « nieuwe » wetten, die ook thans nog van kracht zijn in India, werden eenvoudig door de Engelsen geïmporteerd tijdens de Britse periode. Het spreekt vanzelf dat wij hier zonder aarzelen mogen spreken van wetten opgedrongen van buiten uit. Maar ook de Grondwet en de wetten die daarna door het Parlement van de onafhankelijke Unie op Indische bodem zelf werden voorbereid kan men ternauwernood als inheems bestempelen, zelfs al werden zij geredigeerd en gestemd door de vertegenwoordigers van het Indische volk. Het is hier niet de aangewezen plaats om in bijzonderheden te onderzoeken in hoeverre de Indische Wetgevende Macht in werkelijkheid het Indische volk « vertegenwoordigt », maar het blijft een onloochenbaar feit dat vele van haar leden, als gevolg van een zuiver Britse opvoeding, zich zeer ver verwijderd hebben van — sommigen zelfs volledig vervreemd zijn van — het volk dat hen naar Delhi zond als zijn vertegenwoordigers. Even onloochenbaar ook is het feit dat velen onder hen, onder invloed van hun juridische studiën — de studiën bij uitstek voor de Indische intellektuelen — hetzij aan een universiteit of een balie in Engeland, hetzij aan een eveneens op Engelse leest geschoede universteit of balie in India, zozeer doordrongen werden van de geest van de Britse rechtsprincipes, dat ook vandaag nog het gehele Recht in Indie bewust of onbewust voortleeft in de atmosfeer van Westminster en de Inns of Court.

Wat meer bepaald het opstellen van de Grondwet betreft, hierbij heeft men zich trouwens bewust en opzettelijk gericht naar de reeds bestaande constituties over de gehele wereld, en heeft men vooral rijkelijk geput uit de ervaring die men inmiddels in de verschillende grondwettelijke — vooral federale — staten had opgedaan. Met de traditionele toestanden werd helemaal geen rekening gehouden; integendeel, de vreemde principes werden tegen de eigen traditie uitgespeeld (5).

In de tweede plaats werd het nieuwe rechtssysteem *op min of meer abrupte wijze* opgedrongen. Wij zeggen met opzet: « *min of meer abrupt* »; inderdaad is de overgang van het oude naar het nieuwe stelsel, zoals reeds gezegd, al begonnen tijdens de Britse periode, daar waar het pas nu zijn uiteindelijke voltooiing heeft gekregen. Al strekt deze periode zich dus uit over meer dan twee eeuwen, toch is het niet overdreven er het woord « abrupt » voor te gebruiken. Wij moeten bij de beoordeling van deze tijdruimte immers

rekening houden, niet alleen met de vele eeuwen waarin India door een ander systeem werd beheerd, maar vooral met de graad van onvoorbereidheid en zelfs afkerigheid vanwege het Indische volk!

Het is deze overgangperiode van meer dan twee eeuwen die wij in de volgende bladzijden aan een nauwkeuriger onderzoek zullen onderwerpen.

Men weet dat bij een charter van 31 december 1600, koningin Elizabeth I een handelsmonopolie verleende «to the Governor and Company of Merchants of London trading into the East Indies». Handel drijven was de eerste bedoeling van de Britten in India, en aanvankelijk beperkte hun activiteit zich inderdaad bijna uitsluitend daartoe, vooral in relatief kleine «factories» langs de kust en met de instemming van de lokale Indische heersers (6).

Het spreekt vanzelf dat zich ook toen reeds binnen het rechtsgebied van deze faktorijen juridische geschillen voordeden. De rechtbanken die deze geschillen moesten beslechten waren zeer verscheiden van aard; het kon ook moeilijk anders, wanneer men bedenkt dat het hier rechtbanken gold die niet alleen op zeer ongelijke tijdstippen maar ook onder volkomen verschillende omstandigheden tot stand kwamen.

Geleidelijk breidde het rechtsgebied van hetgeen in tusschen de East India Company geworden was zich uit, en — wat vooral van belang is — geleidelijk kwamen ook meer en meer Indiërs in haar dienst, met het onvermijdelijke gevolg dat de rechters van de Company zich hoe langer hoe meer verplicht zagen recht te spreken niet alleen tussen Engelsen, maar ook tussen Engelsen en Indiërs en, meer nog, tussen Indiërs onderling.

Nochtans lijkt het wel alsof de Engelsen zich in den beginne helemaal niet bewust geweest zijn van het feit dat de partijen, die zich vóór de rechtbanken van de Indische faktorijen aanboden, in werkelijkheid vaak geen Engelsen waren. Een dergelijk besluit dringt zich alleszins op bij een onderzoek van de eerste poging tot invoering van een zekere eenvormigheid in de rechtspraak van de Company: in het charter waarbij George I in 1726 in de drie Presidency Towns — Bombay, Calcutta, Madras — een *Mayor's Court* invoerde, wordt weliswaar niet uitdrukkelijk verklaard dat in deze nieuwe rechtbanken uitsluitend Engels Recht zal toegepast worden, maar de interpretatie ervan was toch van die aard dat met de *Mayor's Courts* ook het Engels Recht — *Common Law* én *Statute Law* — werd ingevoerd (7).

Wij kunnen ons best voorstellen, hoezeer de rechters van de *Mayor's Courts* herhaaldelijk in moeilijkheden werden gebracht wanneer het er op aankwam deze Engelse rechtsregels — wij denken hier vooral aan het personen- en familierecht — toe te passen op Indische toestanden die werkelijk niets gemeen hadden met de toestanden waarvoor deze regels waren geschapen. Het kan ons dan ook geenszins verwonderen, wanneer George II in 1753 de regeling van zijn voorganger reeds door een nieuw charter verving. Voortaan worden alle geschillen tussen Indiërs aan de bevoegdheid van de *Mayor's Courts* onttrokken; het wordt aan de Indiërs zelf overgelaten deze geschillen persoonlijk te beslechten, tenzij — en deze uitzondering is belangrijk — beide partijen *a priori* overeenkomen zich volledig aan de rechtspraak van de *Mayor's Court*, d.w.z. aan het Engels Recht, te onderwerpen. Een eigenaardige toestand voorwaar, waarin de rechtbanken in principe onbevoegd verklaard worden om recht te spreken over degenen die kwantitatief in haar rechtsgebied de absolute meerderheid uit-

maken. Van het standpunt van de openbare orde een gevaarlijke toestand zelfs, waarin aan deze meerderheid het recht in eigen handen wordt gegeven!

En toch impliceert deze nieuwe maatregel veel meer dan het eenvoudige resultaat van de feitelijke onmogelijkheid om de ordonnantie van 1726 te blijven interpreteren zoals men dit aanvankelijk had gedaan. In werkelijkheid moet de nieuwe ordonnantie van 1753 niet zozeer beschouwd worden als een toegeven aan de onoverkomelijke moeilijkheden waarmee de rechters van de *Mayor's Courts* sedert 1726 te kampen hadden, dan wel als een eerste bewijs van de ontdekking door de Europeanen van het bestaan van een eigen Indisch Recht. De Maatregel van George II betekende m.a.w. een eerste stap — zij het dan voorlopig een zuiver negatieve — naar de officiële erkenning door de Britten van het inheemse Indisch Recht. Aldus beschouwd luidt het charter van 1753 in de ware zin van het woord een nieuwe periode in in de geschiedenis van het Recht in India (8).

Vooraleer deze nieuwe periode die, zoals gezegd, zich over twee volle eeuwen zal uitstrekken, meer van nabij te behandelen, zien wij ons genooddacht op dit ogenblik een parenthesis te openen en even terug te stappen in het verleden om ten minste een zeer kort onderzoek te wijden aan het Indisch Recht, zoals het bestond vóór de aankomst van de Europese kolonisatoren.

Een eerste punt dat wij in dit verband moeten vaststellen is dit, dat men het begrip «Recht» — wij bedoelen: ons begrip «Recht» — vruchteloos zou zoeken in het oude India. Er bestaat in de Oudindische taal, het Sanskrit, geen enkel woord dat met onze term «Recht» overeenstemt. Al wat wij onder het begrip «Recht» samenvatten, maakt in India een onafscheidelijk deel uit van een veel groter geheel dat met de term «dharma» wordt aangeduid (9). En evenmin als men de term «Recht» in het Sanskrit zou kunnen vertalen, kan ook het begrip «dharma» onmogelijk met één enkel Nederlands woord worden weergegeven.

Volgens de Hindoe wordt het heelal in stand gehouden en kan het ook slechts in stand gehouden worden, wanneer en zolang elk element in dit heelal zijn eigen inherente funktie vervult, d.w.z. zolang elk element in de kosmos handelt naar de regels die zijn eigen specifieke funktie bepalen. Welnu, de regels die de eigen specifieke funktie van de verschillende elementen in het heelal bepalen, deze regels noemt men de dharma van elk van die elementen.

Wij zeggen dus wel, dat *elk* element van de kosmos zijn eigen dharma bezit. Elk element moet er het zijne toe bijdragen om het kosmische evenwicht te bewaren, zoals, omgekeerd, elk element door het niet naleven van zijn dharma het kosmische evenwicht kan verbreken. Aldus zou de zon het kosmische evenwicht verbreken indien zij zich onttrok aan haar dharma, iedere morgen omstreeks hetzelfde uur op te gaan. Veel scherper nog is de Hindoe zich bewust van de storing van het kosmisch evenwicht die optreedt wanneer de regen zich niet aan zijn dharma houdt en bv. niet op een bepaald tijdstip van het jaar losbreekt: uitblijven van de moesson betekent voor hem droogte, mislukking van de oogst, hongersnood, en dood!

Liever dan deze voorbeelden verder te vermenigvuldigen, stellen wij dadelijk vast dat ook de mens behoort tot de elementen van het heelal. Ook al zijn handelingen worden daarom geregeld door zijn eigen dharma, en ook voor hem betekent schending van deze dharma niets minder dan de eigen ondergang

en het verbreken van de wereldorde. Tot deze menselijke dharma behoren nu niet alleen voorschriften van praktische aard — het uur waarop het moet opstaan of slapen gaan, zijn voedsel, en dergelijke — maar o.a. ook de regels die wij «wetten» noemen en die bij ons tot het begrip «Recht» worden gerekend. Wij kunnen er echter niet genoeg de nadruk op leggen, dat deze «wetten» in geen enkel opzicht op zichzelf staan, dat zij zich in niets onderscheiden van de andere verplichtingen van de mens, m.a.w., dat een afzonderlijke rechtsdoctrine voor de Hindoe ondenkbaar is.

Uit het voorgaande begrijpt men ook, hoe men vaak heeft kunnen beweren dat in India godsdienst en Recht zozeer door elkaar lopen. Inderdaad, hoe belangrijk de godsdienst ook moge zijn in dit land, een afzonderlijke term bestaat ook hiervoor niet: alle verplichtingen van religieuze aard vallen, evenzeer als de juridische, onder het alomvattend begrip «dharma». Eén enkel voorbeeld ter verduidelijking. De Hindoe gelooft dat de ziel van de overledene slechts rust kan vinden, indien haar zekere wel bepaalde offers worden gebracht. Welnu, deze offers voor de overledene kunnen uitsluitend uitgevoerd worden door de eigen — indien mogelijk: de oudste — zoon. Vandaar het ongewone belang dat in India gehecht wordt aan het bezit van een zoon: alleen door het bezit van een zoon kan men zijn eigen zielehiel verzekeren na de dood. Op deze opvatting, die wij zonder overdrijven als religieus mogen bestempelen, enten zich echter een aantal gevolgen van zuiver juridische aard. De noodzakelijkheid van het bezit van een zoon verklaart bv. de onontbeerbaarheid van het huwelijk, of nauwkeuriger gezegd: het recht van de man zijn vrouw te verstoten en een ander huwelijk aan te gaan, wanneer zijn eerste echtgenote hem slechts dochters en geen zonen schenkt. Een ander juridisch gevolg is een tot in de kleinste details uitgewerkt stelsel van adoptie: indien de man zich geen zoon kan verzekeren door het huwelijk, moet hij zijn toevlucht kunnen nemen tot de adoptie. Het spreekt verder vanzelf dat de zoon, die over de ziele rust van zijn vader beschikt, hiervoor naar behoren beloond wordt door een bijzonder geprivilegieerde positie in het erfrecht. Hier, in een streng juridische constructie, wordt de oudste zoon met een veel ruimer aandeel bedacht dan zulks het geval is voor zijn jongere broeders en, *a fortiori*, voor zijn zusters. Deze laatste vooral — de jongere broeders kunnen immers nog steeds, indien nodig, de oudste zoon vervangen — zijn de vader van generlei nut. Integendeel, hij moet er vooral over waken haar uit te huwelijken vóór het ogenblik waarop zij de huwbare leeftijd bereiken. Het is in de bezorgdheid van de vader om vooral dit ogenblik niet te laten voorbijgaan, dat wij de verklaring moeten zoeken van de veel gelaakte kinderhuwelijken in India. Meer nog, de noodzakelijkheid om zich tijdig van alle dochters te ontmaken heeft aanleiding gegeven tot een uiterst belangrijke juridische theorie over de bruidschat en het huwelijksgoederenrecht.

Wij zouden dit voorbeeld nog verder kunnen uitwerken — en talloze andere gelijkaardige voorbeelden liggen voor het grijpen —; wij menen evenwel dat hetgeen voorafgaat reeds voldoende het bestaan aantoonst van wat wij zouden noemen een intense wisselwerking tussen religieuze en juridische voorschriften, maar wat in feite niets anders is dan het logisch dóórdenken van het begrip van de éne, alomvattende dharma.

Hoe kent de mens de regels van de dharma die hij tijdens zijn leven moet volgen? Deze regels worden uitvoerig beschreven in een bijna eindeloze reeks

van Sanskritteksten⁽¹⁰⁾. De titel van de best gekende onder deze teksten wordt gewoonlijk vertaald als «de wetten van Manu»; wij hopen echter voldoende aangetoond te hebben, dat deze «wetten» in werkelijkheid een geheel andere inhoud hebben dan degene die wij gewoonlijk aan deze term toekennen. «Wetten van Manu» is slechts de zeer gebrekkige weergave van de oorspronkelijke titel *Manavadharmasastra*, d.i. «het leerboek over dharma van de Manava's, de aanhangers van Manu».

Zonder in details te treden mogen wij zeggen, dat deze Indische «wetboeken» ontstonden in het verloop van het millennium waarvan het begin van onze tijdrekening het middelpunt vormt. Na deze tijd en — zoals wij zullen zien — tot omstreeks het einde van de 18e eeuw is men overgegaan tot een nieuw genre in de dharmaliteratuur, een genre dat aanleiding heeft gegeven tot een nog veel groter aantal en tot nog oneindig meer omvangrijke werken dan deze van de vroegere tijd, het genre nl. van de commentaren op de «wetboeken» uit de eerste periode.

Het begrip «dharma», zoals wij getracht hebben het zo bondig mogelijk samen te vatten, stelt talrijke belangwekkende problemen, waarop wij echter in het kader van dit betoog niet kunnen ingaan. Laten wij ons tot één enkel aspect ervan beperken, een fundamenteel aspect weliswaar, omdat hieruit op hun beurt een aantal andere uitingen van de Hindoeïstische levensbeschouwing worden verklaard. De dharma, de wereldorde, is logischerwijze eeuwig en onveranderlijk. Eeuwig en onveranderlijk is echter niet alleen bv. de dharma van de zon — haar op en ondergaan —; eeuwig en onveranderlijk is ook de dharma van de mens, eeuwig en onveranderlijk is dus ook dat gedeelte van de menselijke dharma dat wij het Indisch Recht zijn gaan noemen.

De dharma eist bv. het bestaan van het kastenstelsel, met daarnaast ook een afzonderlijke categorie van uitgestotenen, van «Untouchables». Ook dezen hebben hun eigen dharma, een dharma die hun een reeks van verplichtingen oplegt die wij op zijn minst als vernederend of mensonwaardig zouden beschouwen. De Onaanraakbaren zijn er zich echter van bewust dat alleen indien zij, tot het einde der tijden, deze dharma blijmoed blijven naleven, ieder voor zich de gelegenheid zal krijgen in een volgend bestaan in het lichaam van een lid van een hogere kaste herboren te worden. Leven de Onaanraakbaren niet langer volgens hun eigen dharma, m.a.w. komen zij in opstand tegen hun vernederende toestand, dan kunnen zij door die schending van de dharma slechts zichzelf én de wereldorde schaden. Voor henzelf zal het eerste positieve resultaat al dadelijk bestaan in een nieuwe wedergeboorte als Onaanraakbare of zelfs in een geboorte in het lichaam van een of ander dier.

Dit alles om te verklaren, hoe het mogelijk is geweest dat in India sociale moeilijkheden van de zijde van de Onaanraakbaren zolang op zich hebben laten wachten, om aan te tonen ook waarom de Grondwet de «gelijkheid vóór de wet» afzonderlijk en expliciet heeft willen herhalen voor het geval van de Onaanraakbaren (artikel 17). Dit alles, ten slotte, om meer in het algemeen te verklaren waarom het gehele moderne rechtssysteem in India op zoveel tegenkanting moest stuiten. Afschaffing van het kastenstelsel, gelijkheid van man en vrouw: het zijn eigenlijk evenzovele schendingen van de eeuwige dharma, een dharma die eigenlijk nooit zou mogen veranderen, want schending van de dharma betekent niets minder dan de vernietiging van het heelal!

Keren wij thans echter, na deze korte parenthese

over het Oudindisch Recht, terug naar de meer moderne periode, en wel naar de tijd omstreeks het midden van de 19e eeuw, toen, zoals wij zagen, de rechtspraak over de Indiërs aan de rechtbanken ontrokken werd. Wij zegden toen reeds dat deze maatregel in feite het eerste tastbaar resultaat was van de ontdekking door de Britten van het bestaan van een eigen inheems Hindu Law.

Wij kunnen niet nalaten in dit verband de woorden te citeren van George Rankin, Sometime Chief Justice of Bengal. Hij schrijft :

I have been impressed at times with the peculiarity of the fate of very learned and able friends of mine who, as the reward of exceptional knowledge and skill in the business matters of England and Scotland, are suddenly required to turn a large part of their attention to Indian appeals. What, at first, do they think of them or make of them? What is their approach?... Not many people in this country have any settled notion of what we are doing in India administering law to Indians, nor have any means of readily acquiring a well-founded notion of how we come to be doing so or of the principles which we apply. Certain I am that when I went in 1918 to India to engage upon the task, I had the smallest amount of information and no real explanation of many facts of great historical importance (11).

Indien dergelijke toestanden nog konden bestaan in 1918, het jaar waarin Rankin naar India vertrok, een tijd waarin het daarenboven niet aan hulpmiddelen ontbrak om de Engelse ambtenaren op de meest adekwate manier voor te bereiden op hun taak in India, dan kunnen wij hieruit gemakkelijk *a fortiori* afleiden hoeveel groter de onwetendheid over India moet geweest zijn bij degenen die Engeland verlieten om er een ambt op te nemen bijna twee honderd jaar vroeger, toen die hulpmiddelen praktisch nog onbestaande waren.

Er was echter niet alleen de onwetendheid. Indien wij opnieuw een vergelijking en een redenering *a fortiori* mogen maken, ditmaal niet op grond van de toestanden beschreven door Rankin, maar op grond van onze eigen ervaring in India enkele jaren geleden, dan mogen wij gerust beweren dat deze onwetendheid daarenboven ook vaak gepaard ging met een diep ingeworteld gevoel van superioriteit van het eigen, blanke ras tegen de « niggers » van India. Wij willen hiermee de 18e eeuwse Engelsen niet eens een verwijt maken over een houding die men, helaas ! zelfs in de 20e eeuw nog terugvindt, ook bij andere koloniserende volkeren dan de Britten. Alleen was het, om de verdere evolutie van het Recht in India beter te begrijpen, noodzakelijk dit feit van de onwetendheid en de antipathie even vast te stellen.

Inderdaad is het, te midden van deze toestand, des te merkwaardiger dat ten minste enkele Britse ambtenaren aan deze houding hebben kunnen ontsnappen; dat zij, verre van hun verblijf in India als een verbanning en een noodzakelijk kwaad te beschouwen, integendeel belang zijn gaan stellen in het land en zijn bevolking, en dat zij ten slotte in hun enthousiasme zo ver zijn gegaan, ten koste van de grootste inspanningen, een inzicht te verwerven in de heilige taal van India, het Sanskrit. Aldus ontdekten zij op zeker ogenblik ook de oude Indische wetboeken, en wat ons hier in dit verband vooral interesseert is het feit dat zij toen dadelijk hebben ingezien — het waren immers magistraten — daarmee niet alleen academisch waardevol, maar tegelijk ook juridisch bruikbaar materiaal te hebben gevonden.

Hoe belangrijk ook in het kader van dit artikel

kunnen wij onmogelijk langer stilstaan bij het werk van deze pioniers, waarbij wij alleen de namen van William Jones en Thomas Henry Colebrooke willen vermelden (12). Wij kunnen hier ook niet ingaan op het nochtans merkwaardige feit dat, na de periode van de Indologen-missionarissen, de Indologie thans in een tweede stadium treedt, dit van de Indologen-ambtenaren; slechts later zullen deze uiteindelijk ook vervangen worden door de vertegenwoordigers van een derde stadium, de beoefenaars van de Indologie om de Indologie, de Indologen-academici. Keren wij thans echter terug tot de praktische resultaten van de ontdekking van de oude dharma-literatuur voor de evolutie van het Indisch Recht in de 18e eeuw.

De nieuwe tendenz wordt prachtig samengevat in een brief van Sir William Jones aan goeverneur Lord Cornwallis — al dateert deze bepaalde brief dan ook uit een latere tijd (19 maar 1788) waarin de beslissing eigenlijk reeds gevallen was :

Nothing could be more obviously just than to determine private contests according to those laws which the parties themselves had ever considered as the rules of their conduct and engagements in civil life; nor could anything be wiser than a legislative Act to assure the Hindu and Mussulman subjects of Great Britain that the private laws, which they severally hold sacred, and violation of which they would have thought the most serious oppression, should not be suppressed by a new system, of which they could have no knowledge, and which they must have considered as imposed on them by a spirit of rigour and intolerance (13).

Engeland was ongetwijfeld niet dadelijk voor het nieuwe standpunt gewonnen: wij kunnen de zienswijze van de reactie niet duidelijker weergeven dan door het citeren van een uittreksel uit een rapport van Alexander Dow, een luitenant-kolonel van de Company (1772) :

... to leave the natives to their own laws would be to consign them to anarchy and confusion ... It is therefore absolutely necessary for the peace and prosperity of the country that the laws of England in so far as they do not oppose prejudice and usages which cannot be relinquished by the natives should prevail. The measure, besides its equity, is calculated to preserve that influence which conquerors must possess to retain their power (14).

Wat er ook van zij, en hoe heftig ook de oppositie — zelfs later nog — werd gevoerd, de nieuwe richting boekte reeds een vroegtijdig succes in *Regulation II* van 1772, waarin bepaald werd dat van nu af de Hindoes en de Muzelmannen zullen beheerd worden door hun eigen Recht :

the laws of the Koran with respect to Mahomedans and those of the Shastras with respect to Gentoos, en dit in

suits regarding inheritance, marriage and caste and other religious usages and institutions (15).

Meteen was de grondslag gelegd van een principe dat, tot vóór korte tijd, het Indisch Recht ononderbroken zou beheersen : in het merendeel van de civiele zaken worden de Indiërs beheerd door hun eigen traditionele Recht. Wij leggen hierbij bijzonder de nadruk op de beperking « in civiele zaken ». Want er zijn ook een aantal gebieden van het Recht, waarvan de Engelsen geoordeeld hebben dat zij onmogelijk in hun traditionele vorm konden behouden blijven, en die dan ook zeer vlug werden afgeschaft of vervangen.

Tot de traditionele instellingen die aldus veroordeeld waren om te verdwijnen behoren in de eerste

plaats een aantal individuele praktijken waarvan de *sati* wel de best gekende is. Zoals men weet is het Indische huwelijk, voor de vrouw althans, in de eerste plaats onontbindbaar. De trouwe echtgenote — want dit is de betekenis van de Sanskritterm *sati* — moet het zich dus tot plicht rekenen haar echtgenoot overal, ook in het hiernamaals, te volgen. Vandaar het gebruik dat de, soms nog zeer jonge, weduwe zich samen met haar echtgenoot op de brandstapel stortte. Niemand, ook niet de meerderheid van de Hindoes, zal het de Engelsen ten kwade duiden dat zij dit onmenselijke gebruik hebben verboden door de *Bengal Regulation XVII* van 1829.

Niet alleen individuele praktijken zoals de *sati*, ook een aantal gebieden van het traditionele Indisch Recht in hun geheel werden mettertijd door de Engelsen geabrogeerd. Wij denken hier bv. aan het Hindoe Strafrecht. In de loop der eeuwen hadden de Hindoes een Strafrecht ontwikkeld dat in vele opzichten als uiterst verijnd en genuanceerd mag beschouwd worden; aan de basis ervan lag echter een min of meer strikte toepassing van het vergeldingsprincipe. Om deze reden werd dan ook geijverd voor de invoering van een *Indian Penal Code* (1860) (16). Ook de traditionele rechtspleging kon niet voldoen aan de moderne eisen, en het oude systeem werd daarom vervangen door een nieuwe *Civil Procedure Code* (1859) en een *Code of Criminal Procedure* (1872).

Inmiddels kan het ons slechts verheugen dat, in civielrechtelijke zaken althans, de Indiërs niet dadelijk werden onderworpen aan uit het buitenland geïmporteerde codes die, zoals Sir William Jones zeer terecht opmerkte, slechts hun meest intieme gevoelens hadden kunnen kwetsen. Hoezeer wij ons echter verheugen over het principe op zichzelf, de praktische uitvoering ervan kan ons veel minder bekoren. Wij zullen trachten aan de hand van enkele voorbeelden de redenen hiervoor zeer bondig samen te vatten.

Eén van de grote principes die in het kader van de erkenning van het Hindu Law worden toegepast is bv. dit: als rechtsbron worden aanvaard *alle* geschreven teksten over dharma. Deze teksten waren echter geschreven in het Sanskrit, en zelfs al hadden enkele weinige ambtenaren de voor die tijd bijna onmenselijke inspanning geleverd deze taal te leren ontcijferen, men kon en mocht dezelfde prestatie niet verwachten van alle rechters (17). Wij hoeven niet nader te verklaren welke ontzaglijke mistoestanden kunnen ontstaan wanneer de rechters niet eens in staat zijn om hun eigen rechtsbronnen te lezen!

Om aan dit heuvel te verhelpen heeft men een oplossing gezocht en gevonden in de toevoeging aan de rechtbanken van pandits (18), d.w.z. van Sanskritgeleerden, als zgn. «law officers». Van hen werd verwacht dat zij in ieder afzonderlijk geval de Sanskritteksten zouden opsporen die door de rechters moesten worden toegepast; men verwachtte van hen dus eigenlijk niet minder dan een ontwerp-vonnis. Wij willen niet eens de bevoegdheid van deze pandits in twijfel trekken; evenmin willen wij de nadruk leggen op de bijkomende moeilijkheid dat dit ontwerp op zijn beurt eerst in het Engels diende te worden vertaald. Erger wordt het echter wanneer men van deze ambtenaren van de rechtbanken de onkreukbaarheid en de onomkoopbaarheid gaat in twijfel trekken. Wij zouden wellicht aarzelen om deze aanklacht te onderschrijven, ware het niet dat wij beschikten over een getuigenis van William Jones, die voorzeker niet kan verdacht worden van ongegronde vooroordelen tegen de Indische bevolking:

I could not with an easy conscience concur in a decision merely on the written opinion of native lawyers in any case in which they would have the remotest interest in misleading the Court (19).

Dit wantrouwen schijnt mettertijd trouwens zo algemeen te zijn geworden, dat men in 1864 besloot de «law officers» uit de rechtbanken te doen verdwijnen.

Er bestond trouwens nog een ander middel om de rechters in staat te stellen hun Indische rechtbronnen te lezen, nl. deze Sanskritteksten in het Engels te vertalen. Ook deze oplossing heeft men beproefd, maar ook zij zou op een niet onaanzienlijk getal moeilijkheden stuiten.

In de eerste plaats is het Sanskrit, ook nu nog, niet precies een zeer gemakkelijke taal. Als wij uit eigen ervaring bedenken wat al moeite het ons soms kost ook maar één enkele van deze juridische teksten volledig te leren begrijpen, dan kan het ons geenszins verwonderen indien voor de tijdgenoten van Jones of Colebrooke zekere finesses van de Sanskrittekst volkomen verloren zijn gegaan (20).

Eén voorbeeld ter verduidelijking (21). Naar aanleiding van het recht van erfopvolging in vrouwelijke lijn vertaalt Colebrooke als volgt een vers uit Brhaspati's dharmaśāstra:

The mother's sister, the maternal uncle, the father's sister, the mother-in-law, and the wife of an elder brother, are pronounced similar to mothers. If they leave no issue of their bodies, nor son (of a rival wife), nor daughter's son, nor son of those persons, the sister's son and the rest shall take their property.

De vermelding tussen al deze vrouwelijke verwanten die met de moeder gelijk staan van één enkele man, nl. moeders broeder, kan ons terecht verwonderen, vooral daar wij thans over voldoende gegevens beschikken om te weten dat hetgeen Colebrooke als *the maternal uncle* vertaalde, eigenlijk moet luiden: *the wife of a maternal uncle, the paternal uncle's wife*. Het handschrift dat Colebrooke gebruikte moet ongetwijfelde een corrupte lezing hebben geboden, en daar Colebrooke de inkonsekventie niet heeft opgemerkt, werd inmiddels aan de rechters een foutieve tekst ter hand gesteld.

En dan spreken wij niet eens van het geval waarin een zelfde oudere wettekst in meerdere recente juridische werken werd geciteerd, zo dat, wanneer deze recentere werken werden vertaald, het oude citaat op evenveel verschillende manieren in het Engels werd overgezet. Aan welke versie moest hij zich dan houden, de Engelse rechter die onmogelijk zelf het Sanskrit origineel kon vergelijken? (22)

Ten slotte nog dit: zoals gezegd vergt het ook vandaag nog een niet te onderschatten inspanning om slechts één enkele van deze teksten op een volkomen wetenschappelijk verantwoorde wijze in een Westerse taal over te zetten. Rekening gehouden met het ontzaglijk grote aantal van deze teksten, mocht men dus niet verwachten dat dit vertaalwerk zeer vlug zou beëindigd zijn — ook vandaag zijn alle juridische Sanskritteksten nog niet in het Engels vertaald. Maar zulks belette niet dat zij inmiddels alle evenzeer kracht van wet hadden, met het gevolg dat de rechter steeds kon geplaatst worden tegenover een zgn. wet die door een der partijen uit een nog onvertaalde Sanskrittekst werd aangevoerd, maar waarvan de rechter niet eens het bestaan vermoedde en nog minder de echtheid kon controleren.

Wij zouden over de nadelen verbonden aan het aanvaarden van de Sanskritteksten als rechtsbron nog zeer lang kunnen uitweiden. Wij zouden kunnen

spreken over de vaak voorkomende tegenstrijdigheden in de teksten zelf, tegenstrijdigheden die ons nauwelijks kunnen verwonderen in werken die tot stand kwamen in streken honderden of zelfs duizenden kilometer van elkaar verwijderd of met een tijdsverschil niet enkel van eeuwen maar soms van een tweetal millennia. Men heeft getracht hier de knoop door te hakken door het invoeren van « scholen » ⁽²³⁾, waarbij op eerder arbitraire wijze een bepaalde tekst als de hoofdttekst voor een bepaalde streek werd aanvaard, maar zelfs dan nog zag de rechter zich vaak geplaagd vóór twee « wetten » die elkaar volkomen tegen spraken.

Vervolgens zouden wij ook nog kunnen uitweiden over de ongeschreven gewoonte als rechtsbron. Inderdaad werd het gewoonterecht in de Sanskritteksten zelf reeds als rechtsbron erkend, en via deze teksten ook in de Britse Indische rechtbanken. Ook hier heeft men zich vlijtig aan de arbeid gezet om deze gewoonten op te tekenen, maar ook hier kon dit opzet niet verwezenlijkt worden over geheel de uitgestrektheid van het Indisch continent. Ook hier was de rechter machteloos : men kon van hem niet verwachten dat hij het gewoonterecht zou kennen van een streek waar hij niet of nauwelijks met de bevolking kon praten en die hij voor het eerst betrad korte tijd na zijn aankomst in de haven van Bombay ⁽²⁴⁾.

Wanneer deze chaos van geschreven en ongeschreven recht ten slotte toch geen oplossing bracht, golden — eveneens in overeenstemming met de regels van het oude Hindoerecht — voorschriften als dit :

In cases not otherwise specially provided for, the judges shall decide according to justice, equity and good conscience. (Punjab Laws Act 1872, sect. 6).

Ongelukkig moest ook hier reeds spoedig blijken dat de Engelse opvatting over « justice, equity and good conscience » op verre na niet overeenstemde met hetgeen de Indiërs onder deze begrippen verstonden.

Liever dan het aantal van deze moeilijkheden nog verder te vermenvigvuligen ⁽²⁵⁾ zullen wij er dadelijk op wijzen dat de Engelse rechters er onder deze voorwaarden de voorkeur hebben aan gegeven het Hindu Law tot een zuiver *case law* te maken. Vooral vanwege Engelse rechters kan ons dit niet verwonderen, en in de gegeven omstandigheden was het misschien ook de veiligste oplossing.

Dit alles neemt echter niet weg, dat het globale beeld van het Hindu Law in de Britse periode er een is van verregaande wanorde, waarin vooral gebrek was aan een element, dat wij gewoon zijn als zeer belangrijk te beschouwen, nl. het begrip van de rechtszekerheid. De klachten waren dan ook niet van de lucht, en deze toestand verklaart meteen het ontstaan van een nieuwe tendenz in de moderne Indische rechtsgeschiedenis, de drang naar codificatie, ook op het gebied van het Burgerlijk Recht ⁽²⁶⁾.

Onder de pogingen tot een zekere vorm van codificatie dient in de eerste plaats vermeld het streven vanwege de Engelsen om in het bezit te komen van één enkel werk dat a.h.w. een compilatie zou zijn van alle bestaande Sanskritteksten. Een dergelijke compilatie werd inderdaad in 1773 verwezenlijkt door een groep van tien pandits; hun Sanskritcompositie werd vervolgens in het Perzisch overgezet, om ten slotte via dit Perzische tussenstadium te worden vertaald in het Engels. In deze vorm werd het gekend onder de naam van *Halhed's Code of Gentoo Laws* (1774). Alle inspanningen ten spijt moest deze compilatie echter al spoedig zeer weinig bruikbaar blijken.

De best gekende van deze onder Engelse invloed samengestelde compilaties — een werk dat meteen het einde van de periode van de Sanskritcommentaren betekent — werd door één enkel pandit geschreven en rechtstreeks in het Engels vertaald door Colebrooke; vandaar de gebruikelijke naam van *Colebrooke's Digest* (1797). Ook Colebrooke was echter ten slotte ontgoocheld over zijn werk : in plaats van de zaken te vereenvoudigen was zijn pandit er in geslaagd de doolhof nog ingewikkelder te maken. Het werk was aldus

of little utility to persons conversant with the law, and of still less service to those who are not versed in Indian jurisprudence; especially to the English reader, for whose use, through the medium of translation, the work was particularly intended ⁽²⁷⁾.

Een van de voornaamste voorstanders van de idee van de codificatie van het Civil Law was Thomas Macaulay, een naam die trouwens ook zeer nauw met de andere 19e eeuwse Indische codes verbonden is. In een redevoering gehouden op 10 juli 1833 riep hij uit :

It is time that the magistrate should know what law he is to administer, that the subject should know under what law he is to live. We do not mean that all the people of India should live under the same law: far from it. We know how desirable that object is, but we also know that it is unattainable... But whether we assimilate those systems or not, let us ascertain them, let us digest them... Our principle is simply this: uniformity where you can have it, diversity where you must have it, but in all cases certainty.

Deze hoop van Macaulay, wat het Burgerlijk Recht betreft althans, is echter niet in vervulling gegaan : tot een ware codificatie van het traditionele Hindu Law is men nooit gekomen. Wat er in plaats daarvan wel gekomen is ⁽²⁸⁾, is een eindeloze reeks van individuele Acts — zoals zij ook in India met de Engelse naam worden genoemd — die zich telkens tot een wel bepaald punt van het Recht beperken.

Zelfs dan zou het resultaat echter uiteindelijk het zelfde geweest zijn, ten minste indien deze Acts zich geleidelijk en harmonieus hadden ingeschakeld in het geheel van het bestaande systeem. Dit was echter niet het geval; integendeel mogen wij beweren dat de nieuwe Acts er telkens op gericht waren evenvele doodsteken toe te brengen aan de grote principes die het oude systeem hadde geschraagd. In plaats van tot een harmonieus geheel komt met aldus tot een nieuwe uiterst hybride toestand waarin, binnen het beperkte gebied van het Indische Civielrecht, twee totaal verschillende rechtssystemen verplicht worden gelijktijdig naast elkaar voort te bestaan : aan de ene kant, een steeds toenemend aantal wetten, die men als « modern » of « westers » kan bestempelen, maar die alleszins principes huldigen die volkomen vreemd waren aan de Indische samenleving; aan de andere kant, een in dezelfde mate afbrokkelend traditioneel Hindu Law, met als grondslag steeds de oude dharma-teksten maar toegepast met alle onvolmaagtheden die wij hoger hebben beschreven.

Enkele voorbeelden ter illustratie.

In het oude Hindu Law bracht het feit dat men ter wille van een of ander vergrijp uit de kaste gestoten werd onveranderlijk ook de vervallenverklaring van alle recht op eigendom en erfopvolging mede. Hieraan werd reeds in 1850 een einde gesteld door de *Caste Disabilities Removal Act* :

So much of any law or usage... as inflicts on any person forfeiture of rights of property, or may be held in any way to impair or affect any right of inheritance, by reason of his or her renouncing of having been excluded from the communion of any religion or being deprived of caste shall cease to be enforced as law (enig art.).

Onder de latere aanvallen op het kastenstelsel verdient vooral één onze bijzondere aandacht. De beste waarborg voor de instandhouding van de kasten bestond steeds hierin, dat huwelijken tussen leden van verschillende kasten door het oude Recht ten strengste waren verboden. Welnu, de *Hindu Marriages Validity Act* (1949) bepaalt:

Notwithstanding anything contained in any other law for the time being in force or in any text, rule or interpretation of Hindu Law or in any custom or usage, no marriage shall be deemed to be invalid or have been invalid by reason only of the fact that the parties thereto belonged to different religions, castes, sub-castes or sects (art. 3).

Men had het kastenstelsel nauwelijks op enige andere manier ernstiger kunnen treffen dan door het zijn endogaam karakter te ontnemen!

Naast de zgn. misbruiken van het kastenstelsel heeft de nieuwe wetgeving zich vooral bekommerd om de toestand van de vrouw in het algemeen en van de weduwe in het bijzonder. Rekening gehouden met de opvattingen over dit probleem zoals wij deze nog vóór enkele jaren in India aantreffen, kunnen wij ons best de diepe verontwaardiging voorstellen van de orthodoxe Hindoe toen hem meer dan honderd jaar geleden plots de *Hindu Widows Remarriage Act* (1856) werd opgedrongen:

No marriage contracted between Hindus shall be invalid and the issue of no such marriage shall be illegitimate by reason of the woman having been previously married or betrothed to another person who was dead at the time of such marriage, any custom and any interpretation of Hindu law to the contrary notwithstanding (art. 1).

Dit betekent dat de weduwe, die volgens de Hindoe opvattingen zelf schuld had aan de dood van haar echtgenoot, in plaats van gedwongen te worden tot een strenge boetedoening, thans de volledige vrijheid verkrijgt om opnieuw een volwaardig huwelijk aan te gaan.

Niet alleen krijgt de weduwe het recht te hertrouwen, sedert de *Hindu Women's Right to Property Act* (1937) kan zij daarenboven aanspraak maken op een aandeel in de erfenis van haar echtgenoot:

When a Dayabhaga (29) male dies leaving any property, or any other Hindu dies leaving separate property, his widow takes the share of a son (art. 3, 1).

Ten slotte worden, met de *Hindu Married Women's Right to Separate Residence and Maintenance Act* (1946), de Hindoeïstische opvattingen over de vrouw — ditmaal de gehuwde vrouw — volledig omvergeworpen, wanneer de echtgenote een recht verkrijgt dat vroeger uitsluitend aan de man toebehoorde, nl. haar echtgenoot te verlaten — en daarbij aanspraak te maken op een onderhoudsgeld — om een aantal redenen die in de wet worden opgesomd:

1) *if the husband is suffering from any loathsome disease not contracted from her;*

2) *if he is guilty of such cruelty towards her as renders it unsafe or undesirable for her to live with him;*

3) *if he is guilty of desertion, that is to say, of abandoning her without her consent or against her wish;*

4) *if he marries again;*

5) *if he ceases to be a Hindu by conversion to another religion;*

6) *if he keeps a concubine in the house or habitually resides with a concubine;*

7) *for any justifiable cause (art. 2).*

Ter wille van deze laatste clause vooral moest de man zich volledig overgeleverd gevoelen aan de willekeur van de rechter en, via de rechter, van zijn echtgenote.

Nog eenmaal heeft men getracht al deze onsamenhangende nieuwe wetten samen te bundelen en aan te vullen tot één enkel Burgerlijk Wetboek. Men is er zelfs toe gekomen een ontwerp op te stellen, de veel besproken *Hindu Code Bill* 1948, maar nooit is men er in geslaagd de tekst ook door het Parlement te doen goedkeuren. Het orthodoxe element in de Hindoe samenleving was blijkbaar nog sterk genoeg om te verhinderen dat ook de laatste bolwerken van het oude Hindoeïsme zouden worden neergehaald. De *Hindu Code Bill* (30) bevatte inderdaad een aantal regels die tot onaantoonbare gevolgen zouden leiden: erkenning van de echtscheiding, volledige gelijkheid van mannen en vrouwen tegenover het eigendomsrecht, afschaffing van het systeem van de Joint Family, afschaffing eveneens van de leer van de « Pious Obligation » waardoor de zoon verplicht werd alle schulden te betalen die zijn vader had aangegaan, enz.

Zelfs toen het aldus onmogelijk bleek de *Hindu Code Bill* door het Parlement te doen goedkeuren, hebben de « verlichte » Hindoes hun pogingen niet opgegeven. Alleen hebben zij hun toevlucht genomen tot een meer voorzichtige methode: de code werd in verschillende delen gesplitst, de verschillende delen werden afzonderlijk aan het Parlement voorgelegd, en zij werden er inderdaad ook goedgekeurd. Aldus werden in de loop der laatste jaren aan de reeds bestaande Indische Acts nog volgende vier belangrijke eenheden toegevoegd:

The Hindu Marriage Act 1955,

The Hindu Successions Act 1956,

The Hindu Minority and Guardianship Act 1956, en

The Hindu Adoptions and Maintenance Act 1956 (31).

Met deze laatste Acts van 1955-1956 bereikte de codificatie van het Indisch Civielrecht — zij het dan ook op een volkomen andere manier dan men zich aanvankelijk had voorgesteld — praktisch haar voltooiing. Meteen zijn de voorwaarden vervuld opdat men in een nabije toekomst zou kunnen overgaan tot de verwezenlijking van artikel 44 van de Grondwet:

The State shall endeavour to secure for the citizens a uniform civil code throughout the territory of India.

Eenmaal zover zal India, met zijn *Civil Procedure Code*, zijn *Code of Criminal Procedure*, zijn *Penal Code*, enz., én met zijn *Civil Code*, beschikken over een volledig systeem van moderne wetboeken, en zullen de talloze volumes die in de loop van de laatste twee eeuwen aan het Hindu Law werden gewijd mét hun steeds talrijke uitgaven — gevolg van de ononderbroken voortschrijdende overgang van oud naar nieuw — definitief overgaan naar het domein van de speculatieve rechtsgeschiedenis.

Samenvattend zouden wij de evolutie van het Recht in India, zoals deze beïnvloed werd door de komst van

de Europeanen, als volgt in drie perioden willen verdelen :

1) Gedurende een eerste korte periode hebben de Engelsen gemeend dat het volstond het Britse Recht toe te passen in India. Vrij vlug hebben zij echter ingezien dat geen enkel rechtssysteem zó algemeen geldend is dat het zonder meer kan overgedragen worden op een gemeenschap die geheel verschillend is van de gene waarin dit rechtssysteem zich natuurlijk en historisch ontwikkelde.

2) Als reactie op deze eerste periode volgde een volkomen terugkeer — wij spreken van het Civielrecht — naar het oude traditionele Hindu Law. Maar dit « revival » van het Hindu Law, hoe goed bedoeld ook, bleek op zijn beurt een onhandelbaar instrument te zijn in handen van vreemde rechters; het leidde tot de grootste wanorde en onzekerheid.

3) In een derde periode, ten slotte, wordt de weg van de codificatie ingeslagen, een codificatie van die aard evenwel dat het oude Hindu Law meteen geleidelijk, eerst nog onder Engelse leiding, later door de eigen Indische parlementsleden, beroofd wordt van zijn meest fundamentele grondslagen, die de plaats ruimen voor zgn. progressieve, moderne rechtsprincipes. Achteraf beschouwd geloven wij dat wij, met de grote meerderheid van de Hindoes zelf, deze laatste tendenz moeten toejuichen : al onze sympathie voor zekere aspecten van het Hindoeïsme ten spijt, menen wij inderdaad dat het tijd werd dat deze 20e eeuw een einde stelde aan de misbruiken van het kastenselsel, dat de Indische vrouw eindelijk verlost werd uit een positie die bepaald weinig benijdenswaardig kon genoemd worden, enz.

Rest ons nu nog, de vraag te stellen in hoeverre het Indische volk ook in werkelijkheid zijn goedkeuring hecht aan deze aftakeling van zijn traditionele wetten en instellingen en aan de invoering van het nieuwe rechtssysteem zoals dat ontworpen en gestemd wordt in Delhi door mensen die heten hen daar te vertegenwoordigen. M.a.w., in hoeverre wordt het nieuwe stelsel door de bevolking in het algemeen bewust of onbewust aanvaard, en in hoeverre zijn de Ind.ërs bereid de fundamentele principes ervan in de praktijk toe te passen ?

Zeggen wij dadelijk dat wij ons natuurlijk nog in volle overgangsstadium bevinden, en dat het derhalve gevaarlijk is de gestelde vraag al te algemeen te beantwoorden. Wij zullen ons er dan ook toe beperken enkele tendenzen aan te stippen, en ons slechts zeer voorzichtig wagen aan de voorspelling, welke van deze tendenzen uiteindelijk de overwinning zal behalen.

Ter illustratie van een eerste dergelijke tendenz zouden wij willen verwijzen naar enkele gevallen van weduwenverbranding die zich ook vandaag nog af en toe voordoen in sommige ver afgelegen distrikten, en dit niettegenstaande het feit dat de *sati* bijna anderhalve eeuw geleden bij de wet werd verboden (32). Wij willen hierbij gaarne rekening houden met het feit, dat in sommige gevallen deze hedendaagse weduwenverbrandingen het gevolg zijn van een zekere druk die op de weduwen wordt uitgeoefend; en toch zijn wij geneigd te beweren dat deze getuigenissen van ultieme zelfverzaking meestal volkomen vrijwillig worden ondernomen. Het geloof is inderdaad nog niet verdwenen, dat de dood van de echtgenoot moet veroorzaakt zijn door een misstap van de vrouw, in dit óf in een vorig bestaan, en dat deze zondesschuld slechts kan worden goedgeemaakt door het offer van haar leven, indien zij

ten minste wil vermijden in een volgende existentie nog zwaarder te moeten boeten. Meer kenschetsend nog is misschien de houding tegenover zulke weduwenverbranding vanwege de familieleden en de andere dorpsbewoners. Geen sprake van, dat dezen de beslissing van de weduwe zouden afkeuren of trachten haar van deze onmenselijke foltering te doen afzien; hun houding is er een van onverholen sympathie, een sympathie die zich uit in positieve aanmoedigingen, die bijna in heldenverering overgaat, en die — desnoods met geweld — er steeds in slaagt de politie te beletten om in te grijpen en de wet te doen eerbiedigen. Deze weerloosheid van de openbare macht wordt zeer terecht verkaard door haar gebrekkige bewapening die haar eenvoudig zou verhinderen in te grijpen zelfs indien zij dit werkelijk wenste. Daarbij komt echter, dat ook zij meestal Hindoes zijn, Hindoes die zich nog steeds afvragen of in werkelijkheid de *sati* niet beter is dan de wetten waarover zij nochtans moeten waken.

Wij willen hiermede niet beweren dat alle of zelfs de meerderheid van de weduwen nog tot de *sati* besluiten. Wat wij wilden aantonen is dit : dat wij nog een heel eind verwijderd zijn van de tijd waarin de Indische weduwen bv. vrij zullen kunnen hertrouwen en ook in de praktijk gebruik maken van een recht dat hun theoretisch door de wetgeving wordt toegekend. In deze overtuiging werden wij vooral gesterkt toen wij meemaakten hoe in een familie, die wij als volkomen « westernized » hadden leren kennen, een nog vrij jonge dame weduwe werd nadat haar echtgenoot, een politieofficier, door bandieten was neergestoken. De familie zelf kon onmogelijk bezwaren hebben tegen een tweede huwelijk van de jonge weduwe, en toch stond het al dadelijk vast dat zij hiertoe nooit zouden overgaan. Ook zij moesten zwichten voor een faktor, waarvan men de kracht nauwelijks kan overschatten, nl. de druk van de omgeving : door een tweede huwelijk van een van haar vrouwelijke leden zou de familie haar aanzien volledig hebben verloren !

Veralgemeenend mogen wij, op grond van dit alles, beweren dat de nieuwe principes zoals zij werden ingeschreven in de wetgeving van het moderne India, op verre na nog niet geïntegreerd zijn in de Indische samenleving zelf. Vandaar ook dat men zelfs in 1949 — en hiermede keren wij tot ons uitgangspunt terug — terecht de noodzakelijkheid heeft ingezien, om in de Grondwet zelf van het onafhankelijke India duidelijk aan te tonen dat door de abstracte « fundamental rights » ook een aantal wel bepaalde, concrete voorschriften van het oude traditionele Recht werden opgeheven (33).

Wanneer wij zien dat de reacties tegen dit nieuwe, « verwesterste » rechtssysteem actief gesteund wordt door een aantal politieke partijen (334), is het gevaar natuurlijk niet denkbeeldig dat deze partijen eenmaal ook aan de macht zouden komen, en dat zij op dat ogenblik die macht zouden gebruiken om al het juridisch werk van de laatste jaren ongedaan te maken. Zulke pessimistische vooruitzichten kunnen wij echter onmogelijk tot de onze maken. Inderdaad, zoals de toestand zich thans aftekent, is deze mogelijkheid, voorlofig althans, zeer klein of zelfs uitgesloten. Alles wijst er intengendeel op, dat de Congress Party nog geruime tijd de macht in handen zal houden, en het lijkt geen twijfel dat zij — die het nieuwe rechtssysteem min of meer als haar eigen verwezenlijking beschouwt — zelfs op het ogenblik waarop zij eventueel in de minderheid zou worden gesteld, aan de nieuwe meerderheid een zeer verspreide sympathie voor het nieuwe stelsel zal kunnen legateren. En deze sympathie zal des te sterker zijn, naargelang het ogenblik van deze machtsoverdracht langer kan worden uitgesteld.

Ongetwijfeld zal het inmiddels, zelfs na de genoemde Acts van 1955-1956, niet volstaan al het bestaande materiaal zonder meer samen te voegen en uitsluitend daarmede een echte *Indian Civil Code* te vormen. Ook nu nog wacht de Indische wetgever de zware en ingewikkelde taak, al de van kracht zijnde, disparate Acts harmonisch te coördineren, ze aan elkaar aan te passen, lacunes aan te vullen, en vergissingen te verbeteren. Zelfs al zal dit alles nog een hele tijd in beslag nemen, toch mogen wij van nu af vaststellen dat de grondslag gelegd werd en dat ook al het nodige materiaal voorradig is om in een min of meer verwijderde toekomst de *Civil Code* tot een stevige en harmonische constructie uit te bouwen. Over deze «min of meer verwijderde toekomst» kunnen de verwachtingen uiteenlopen; wat de kern van de zaak betreft, evenwel, moeten zelfs de sceptici met ons erkennen dat thans

there is a greater likelihood that the «Code» will survive possible changes in governmental direction than that the clock will be put back... The Indian Civil Code promised in Article 44 of the Constitution is still a dream, but if the «Hindu Code» is worked throughout the country it is possible that it may, no doubt after suitable amendment, form a nucleus for that desirable if very distant development (35).

LUDO ROCHER

Geagreerde Universiteit Gent
Docent aan de Vrije Universiteit te Brussel.

1) Deze tekst werd oorspronkelijk voorgedragen vóór de Vlaamse Conferentie bij de Balie te Antwerpen, op 14 november 1958. Bij de uiteindelijke redactie werd er naar gestreefd zo weinig mogelijk aan de originele tekst te wijzigen en het aantal voetnoten tot het strikte minimum te beperken. Alleen werd af en toe van de gelegenheid gebruik gemaakt om enkele werken te citeren die de belangstellende lezer in de eerste plaats zou dienen te raadplegen.

(2) Ook hier geldt de vaststelling dat «the Indian Constitution contains much which might have been left to ordinary legislation» (A. CLEDHILL: *Constitutional and Legislative Development in the Indian Republic*, in: *Bulletin of School of Oriental and African Studies* 20, 1957, p. 267).

(3) Het logische en onvermijdelijke gevolg hiervan is, dat «no Constitution in the world is so comprehensive». Sommigen hebben dit als een tekortkoming aangeklaagd; ten onrechte evenwel, daar «The Constitution can never be divorced from facts of history. In our Constitution provision had to be made for so matters, and if at places it has entered into comparatively detailed provisions, that is no positive demerit of the Constitution» (V.N. SHUKLA: *The Constitution of India, with a Commentary Critical and Explanatory*, Lucknow 1950, p. XLVIII).

(4) Sommigen hebben gemeend zich hierover te moeten verontwaardigen: «At the same time I venture to predict that it (= the English nation) will attempt in vain to effect any very considerable changes in the social condition of the people of India, whose character, principles, customs, and ineradicable conservatism will always represent insurmountable obstacles. To make a people happy, it is essential that they themselves should desire to be made happy and should cooperate with those who are working for their happiness. Now, the people of India, it appears to me, neither possess this desire nor are anxious to cooperate to this end. Every reform which is obviously devised for their well-being they obstinately push aside if it is likely in the least degree to disturb their manner of living, their most absurd prejudice, or their most puerile custom» (Abbé DUBOIS: *Hindu Manners, Customs and Ceremonies*, Oxford 1906, p. 5).

(5) Wij kunnen niet instemmen met de Indiërs die beweren, dat «the essential features of the more important modern conceptions (nl. in de Grondwet) were not unfamiliar to our ancestors» (O.P. AGGARWALA: *Constitutional Law of India*, Delhi 1951, p. 26). Integendeel, «It is not necessary for the purpose of comprehending it (= de Grondwet) to go into the history of India prior to the advent of the British, as the Constitution which has been drawn up has been conditioned by the events that took place during British rule in India» (G.N. JOSHI: *The Constitution of India*, London 1950, p. 3).

(6) Voor het zuiver historisch overzicht van deze periode, of o.a. de zeer recente 3e uitgave van *The Oxford History of India by the late Vincent A. Smith*, ed. P. SPEAR, Oxford 1958. Voor de rechtsgeschiedenis putten wij vooral uit G.C. RANKIN: *Background to Indian Law*, Cambridge University Press 1946; A. GLEDHILL: *The Republic of India. The Development of its Laws and Constitution*, London 1951.

(7) Deze *Mayor's Courts* werden trouwens beschouwd als rechtbanken van de Koning van Engeland, dit niettegen-

staande het feit dat deze laatste geen enkel soevereiniteitsrecht op het land kon laten gelden.

(8) Cf. RANKIN: *op. cit.*, p. 2, naar MORLEY: *Digest I*, CLXIX.

(9) Cf. L. ROCHER: Het positieve Recht in het oude Indië: zijn plaats in de dharma en zijn vertakkingen, in: *Indonesië* 1954, p. 296-319.

(10) Cf. vooral P.V. KANE: *History of Dharmasastra (ancient and mediaeval religious and civil law)*, 5 volumes verschenen, Poona 1930 sqq. Ouder en beknopter, doch nog steeds zeer betrouwbaar is J. JOLLY: *Recht und Sitte, einschliesslich der einheimischen Litteratur*, Strassburg 1896.

(11) *Op. cit.*, Preface.

(12) Over deze eerste periode van de Indologie, cf. E. WINDISCH: *Geschichte der Sanskrit-Philologie und indischen Altertumskunde*, 2 vols, Strassburg 1917-1920.

(13) Geciteerd RANKIN: *op. cit.*, p. 17.

(14) Geciteerd RANKIN: *op. cit.*, p. 3, naar DOW: *Enquiry into the State of Bengal*.

(15) Geciteerd RANKIN: *op. cit.*, pp. 2, 6. Bij «inheritance» wordt in 1781 ook «succession» toegevoegd.

(16) Zelfs op het gebied van het Strafrecht «this was not done with the deliberate intention of Anglicizing the law» (A. GLEDHILL: *Whither Indian Law?* London 1956, p. 4).

(17) Wij kunnen hier onmogelijk het optimisme delen van Goldstücker: «The best and most efficient means of remedying it would of course be a thorough acquaintance of the Indian judges with the original texts of the Hindu Law literature, and their ability to examine for themselves in the original language all the texts which may have a bearing on a case before them. Nor need such a remedy be looked upon as chimerical; for the study of Sanskrit required for a legal training to this end would not imply more than the labour of a few years» (Th. GOLDSTÜCKER: *On the Deficiencies of the present administration of Hindu Law*, London 1871, p. 31).

(18) Voor het Muzelmans Recht werden op dezelfde manier mauvi's toegevoegd.

(19) In zijn reeds geciteerde brief aan Lord Cornwallis (19 maart 1788). Cf. RANKIN: *op. cit.*, p. 140.

(20) Cf. GOLDSTÜCKER: *op. cit.*, p. 11: «...in a word, — with the immense progress which Sanskrit studies have made for the last thirty years (Goldstücker schrijft in 1870), both in India and Europe, it would be much more surprising if these translations were still found to stand the test of modern scholarship, than if they were found to fail».

(21) Naar GOLDSTÜCKER: *op. cit.*, p. 11-12. Andere voorbeelden, *ibidem* p. 12 sqq. Bijzonder kenschetsend is de ook door Goldstücker vermelde verwarring bij de vertaling van de vele Sanskrittermen die een verschillende graad van verwantschap aanduiden. Dat ook de Indiërs zelf hierin niet volledig klaarzien en daarom de moeilijkheid liever uit de weg gaan, moesten wij persoonlijk ondervinden, toen wij aan een vooraanstaand Indisch rechter onze oplossing mededeelden van een dergelijke steeds verkeerd geïnterpreteerde tekst. Hij vergenoegde er zich mee te verklaren dat zulke nauwkeurige bepalingen «irrelevant» waren, en dit niettegenstaande het feit dat al dan niet correcte interpretaties in deze zaken ook een directe weerslag hebben op de rechtspraak.

(22) Sprekende voorbeelden hiervan eveneens bij GOLDSTÜCKER: *op. cit.*, p. 7-10. Wegens het streng technische karakter van deze voorbeelden — de verklaring ervan zou telkens een uitlegging op zichzelf vergen — is het ons onmogelijk ze hier in extenso te citeren. Alleen willen wij er nogmaals op wijzen dat dergelijke verschillen in de meeste gevallen niet eens te wijten zijn aan een gebrekkige kennis van het Sanskrit vanwege de vertalers; integendeel, zoals hoger gezegd, biedt het Sanskrit op zichzelf voortdurend termen die zo dubbelzinnig zijn dat zij zelfs van de vroegste tijden af door de commentatoren op verschillende wijze konden worden geïnterpreteerd. De afwijkende Engelse vertalingen spruiten dan ook meestal voort uit het feit dat de vertalers bij de interpretatie verschillende Sanskritcommentaren hebben geraadpleegd.

(23) Het best gekende voorbeeld behoort tot het gebied van het erfrecht: de Dayabhaga-school, beperkt tot Bengalen, aanvaardt dat het erfrecht slechts ontstaat met het overlijden van de erflater; de Mitaksara-school daarentegen, elders in India — echter met verschillende sub-scholen — laat het eigendomsrecht op de goederen van de erfenis ontstaan met de geboorte zelf. Men ziet dadelijk tot welke belangrijke praktische verschillen deze twee opvattingen aanleiding geven.

(24) Cf. P.V. KANE: *Hindu Custom and Modern Law*, Bombay 1950.

(25) Cf. L. ROCHER: De bronnen van het Hindoe-recht, in: *Archives d'Histoire du Droit Oriental et Revue Internationale des Droits de l'Antiquité* 1, 1952, p. 87-104.

(26) Voor de geschiedenis van de codificatie van het Indisch Civielrecht, cf. J.D.M. DERRETT: *The Codification of Personal Law in India: Hindu Law*, in: *Indian Year-Book of International Affairs* 1957, p. 1-23.

(27) GOLDSTÜCKER: *op. cit.*, p. 7, note.

(28) De strijd tussen voor- en tegenstanders van de codificatie was inmiddels ononderbroken doorgestaan; in 1855 rapporteert een speciale Law Commission echter als volgt: «Such legislation we think might tend to obstruct rather than to promote the gradual progress of improvement in the state of the population. It is open to another objection too, which seems to us decisive. The Hindoo law and the Mahomedan law derive their authority respectively from the Hindoo and Mahomedan religion. It follows that as a British legislature cannot make Mahomedan or Hindoo

religion so neither can it make Mahomedan or Hindoo law » (RANKIN: *op. cit.*, p. 118).

(29) Cf. noot 23.

(30) Voor de tekst van deze belangrijke *Hindu Code Bill*, cf. *Mayne's Treatise on Hindu Law and Usage*, 11th ed. N. CHANDRASEKHARA Aiyar, Madras 1950, p. 905-1050.

(31) Voor een zeer uitvoerige behandeling van deze laatste vier Acts, of D.F. MULLA: *Principles of Hindu Law*, 12th ed. by S.T. DESAI, Bombay 1959, p. 767-1095.

(32) Voor de beschrijving van een zeer recente wedu-

wenverbranding, cf. T. OPPENHEJM: *Macht en Pracht van India*, den Haag z.d., p. 170 sqq.

(33) Over de toepassing van de fundamentele rechten gedurende de eerste jaren van de onafhankelijkheid, cf. A. GLEDHILL: *Fundamental Rights in India*, London 1955.

(34) Cf. M. WEINER: *Party Politics in India. The Development of a Multi-Party System*, Princeton 1957, vooral p. 164 sqq.

(35) J.D.M. DERRETT: *Statutory Amendments of the Personal Law of Hindus since Indian Independence* (= General Report, Section I.E. 1, Xth International Congress of Comparative Law), Brussel 1958, p. 6 (getypt).

RECHTSPRAAK

HOF VAN CASSATIE

1e Kamer. — 8 januari 1960.

Voorzitter: M. Vandermeersch.

Raadsheer-verslaggever: M. Delahaye.

Procureur-generaal: M. Hayoit de Termicourt.

Advokaten: Mrs. Faurès en Demeur.

Echtscheiding. — De echtscheiding wegens bepaalde oorzaak en het recht ze te vorderen verjaren niet bij toepassing van artikel 2262 B.W.

Zo artikel 2262 B.W. in algemene bewoordingen zowel de zakelijke als de persoonlijke rechtsvorderingen bedoelt, blijkt evenwel uit artikel 2226 B.W. dat eerstgenoemde wetsbepaling niet van toepassing kan zijn, wanneer het gaat om vorderingen betreffende zaken of rechten, die buiten de handel zijn.

De echtscheiding en het recht ze te vorderen zijn buiten de handel.

Geen enkele wetsbepaling betreffende de echtscheiding wegens een bepaalde oorzaak heeft uitdrukkelijk of impliciet een termijn van verjaring van de vordering tot echtscheiding ingesteld.

Wilms t/. Bauwens.

Gelet op het bestreden arrest op 14 januari 1959 door het Hof van Beroep te Brussel gewezen;

Over het middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 2262 van het Burgerlijk Wetboek, 2219, 2226 en 2253 van het gezegd wetboek, alsmede 229 en 252 van hetzelfde wetboek, zoals dit laatste artikel door artikel 2 van de wet van 21 mei 1951 gewijzigd werd,

doordat het bestreden arrest, hoewel vaststellend dat de tot staving van de tegen aanlegster ingestelde eis tot echtscheiding ingeroepen feiten zich meer dan 30 jaar vóór het instellen van de eis hadden voorgedaan, desniettemin de vordering ten onrechte ontvankelijk verklaard heeft, en, over de grond beslissend, de echtscheiding «de plano» ten voordele van verweerder toegelaten heeft, om reden dat voormeld artikel 2262 van het Burgerlijk Wetboek, waarbij de dertigjarige verjaring geregeld wordt, uitsluitend toepasselijk zou wezen op de vorderingen die tot het bekomen of het verliezen van een eigendomsrecht strekken, hetzij zij het gevolg van een zakelijk recht hetzij van een persoonlijk recht zijn, met uitsluiting van de vorderingen die tot uitoefening van rechten met een extra-patrimoniaal karakter strekken onder meer van het recht om de echtscheiding te vorderen, hetwelk, daar het wezenlijk met de staat van de familie en

het statuut der personen verband houdt, uiteraard onverjaarbaar zou wezen,

dan wanneer, enerzijds, artikel 2262 van het Burgerlijk Wetboek, wat de dertigjarige verjaring betreft, een regel van volstrekt algemene draagwijdte invoert die, volgens de tekst zelf van die bepaling, van toepassing is op «alle rechtsvorderingen, zowel zakelijke als persoonlijke», welke uitdrukking op de rechtsvorderingen zowel aangaande de patrimoniale rechten als de extra-patrimoniale rechten betrekking heeft en, wegens de algemeenheid van haar bewoordingen, zowel de vordering tot echtscheiding als iedere andere vordering omvat, en dan wanneer, anderzijds, al moeten zekere vorderingen, in zover zij de staat der personen raken, als, wegens hun aard zelf, buiten de verjaring vallend aangezien worden, dit enkel het geval is voor de vorderingen welke strekken tot verklaring van een staat die op zichzelf onverjaarbaar is, met uitsluiting van de vorderingen welke, zoals de vordering tot echtscheiding, enkel de wijziging van een bestaande werkelijke, en trouwens niet betwiste staat beogen;

Overwegende dat uit het bestreden arrest blijkt dat de door verweerder ingestelde vordering tot echtscheiding gegrond is op feiten van overspel die door aanlegster, over meer dan dertig jaar, gepleegd en bij een vonnis van 8 juli 1924 van de Correctionele Rechtbank te Antwerpen gestraft werden;

Overwegende, aan de ene zijde, dat, zo artikel 2262 van het Burgerlijk Wetboek, in algemene bewoordingen zowel de zakelijke als de persoonlijke rechtsvorderingen bedoelt, het evenwel uit artikel 2226 van het gezegd wetboek blijkt dat eerstgenoemde wetsbepaling niet van toepassing kan zijn wanneer het gaat om vorderingen betreffende zaken of rechten, die buiten de handel zijn;

Overwegende dat de echtscheiding en het recht ze te vorderen buiten de handel zijn;

Overwegende, aan de andere zijde, dat geen enkele wetsbepaling betreffende de echtscheiding wegens een bepaalde oorzaak, uitdrukkelijk of impliciet, een termijn van verjaring van de vordering tot echtscheiding instelt;

Dat het middel naar recht faalt;

Om die redenen:

Verwerpt de voorziening;

Veroordeelt aanlegster tot de kosten.

NOOT: Verg. het bestreden arrest van het Hof van Beroep te Brussel dd. 14 januari 1959 in R.W. 1958/59, 1215.

RAAD VAN STATE.

3e Kamer. — 5 februari 1960.

Voorzitter : M. Devaux.

Raadsheren : M.M. Somerhausen en De Bock.

Substituut-auditeur-generaal : M. Lenaerts.

Advocaten : Mrs. Ranwez, De Cuyper en Blancke.

Organiek K.B. 22 september 1955 van de ziekte- en invaliditeitsverzekering en op grond hiervan genomen koninklijke en ministeriële besluiten. — Voorzetting tot nietigverklaring gesteund op een uitvoerige reeks gronden.

I. Wanneer de bepalingen van een koninklijk besluit werden onderworpen aan het advies van de Raad van State, zonder dat dit koninklijk besluit werd uitgevaardigd, bestaat er geen aanleiding dezelfde teksten opnieuw aan het advies van de Raad van State te onderwerpen wanneer uiteindelijk het koninklijk besluit toch uitgevaardigd wordt. Zulks brengt geen schending mede van artikel 2 der wet van 23 december 1946.

II. — Artikel 2, laatste lid van het koninklijk besluit van 22 september 1955, waardoor de in het buitenland verblijvende en in België werkende grensarbeiders het recht ontzegd wordt om toe te treden tot een erkende mutualiteitsvereniging, schendt artikel 6 van het koninklijk besluit van 28 december 1944.

III. Artikel 127 van het organiek besluit van 22 september 1955, waardoor een dienst van het Rijksfonds voor verzekering tegen ziekte en invaliditeit wordt ingericht, belast met het inrichten en het betalen van de functionele herscholing en van de vakherscholing van werknemers, invaliden, schendt artikel 6 van het besluit van 28 december 1944 niet.

IV. Door het beperken van de bestuurskosten van de landsbonden van mutualiteitsverenigingen zonder een gelijkaardige maatregel te nemen voor de hulpkas, schendt het koninklijk besluit artikel 6 van de Grondwet niet, daar deze hulpkas een openbare instelling is waarvan de bestuurskosten onderworpen zijn aan de uitoefening van de begrotingscontrole die bij de Minister van sociale voorzorg berust.

V. De besluitwet van 28 december 1944 vereist niet dat de organen van de verzekering worden samengesteld in evenredigheid van het aantal bij de onderscheiden verzekeringsinstellingen aangesloten leden.

VI. De landsbonden van mutualiteitsverenigingen genieten geen structurele autonomie; het is de Koning die de voorwaarden voor hun erkenning vaststelt.

VII. Het tuchtgezag dat behoort aan de orde der geneesheren komt niet in strijd met de bevoegdheid, opgedragen aan de Hoge Raad voor geneeskundig toezicht, bevoegdheid die uitsluitend de betrekkingen tussen de adviserende geneesheer en de verzekeringsorganen aangaat.

VIII. Uit artikelen 1 en 6 van de besluitwet van 28 december 1944 blijkt dat het organiek koninklijk besluit geen afbreuk doet aan de integriteit van de door de wet aan de verzekeringsinstellingen opgedragen taak.

IX. Door het verplicht afdragen aan het Rijksfonds van een deel van de boni, die bepaalde verzekeringsorganismen zouden maken, wordt geen afbreuk gedaan aan de wet.

X. Verzoekers zijn onbevoegd om de wettigheid te betwisten van bepalingen in verband met de autonomie van de in het middel vermelde openbare instellingen.

XI. De Koning is bevoegd tot het vaststellen van de aan de verzekerden verschuldigde verstrekkingen en kan een gedeelte hiervan te kunnen laste leggen.

XII. Het artikel dat bepaalt dat de mededeling van geneeskundige attesten door behandelende geneesheren aan adviserende geneesheren dient te geschieden, schendt de voorschriften van het beroepsgeheim niet.

XIII. Artikel 130 van het organiek koninklijk besluit van 22 september 1955 is genomen met machtsoverschrijding, in zover het bevaegdheid verleent aan zogenaamde « arbeidsgerechten », die door de wet niet zijn ingesteld.

XIV. Artikel 131 dat bepaalt dat de betwistingen aan de klachtencommissie en aan de commissies van beroep kunnen onderworpen worden, doch dat tevens voor de partijen het recht voorbehoudt om zich tot de bevoegde rechtbanken te wenden, eerbiedigt de artikelen 92 en 93 van de Grondwet.

XV. Door het vervangen in de Franse tekst van de vroegere term « famille » door « ménage », terwijl in de Nederlandse tekst de term « gezin » onveranderd blijft, worden geen wettelijke bepalingen geschonden.

XVI. Subdelegatie van verordenende bevoegdheid mag niet verward worden met de bevoegdheid om zaken van ondergeschikt belang te regelen.

XVII. De regering, waar zij oordeelt dat wegens het spoedeisend karakter, het organiek koninklijk besluit moest samenvallen met het ministerieel besluit dat sommige uitvoeringsdetails regelde is, binnen de grenzen gebleven van haar beoordelingsbevoegdheid.

XVIII. Het aanvechten van de toepassingsbesluiten van het organiek koninklijk besluit « in het algemeen » is niet ontvankelijk, bij gemis aan identificatie van het voorwerp.

Landsbond der christelijke mutualiteiten
en J. J. Gommers

t/ Belgische Staat (Minister van Sociale Voorzorg).

Arrest Nr 7595.

Gezien het op 25 november 1955 ingediende verzoekschrift, waarbij de Landsbond der christelijke mutualiteiten en Jean-Julien Gommers de nietigverklaring vorderen van :

1° het organiek koninklijk besluit van 22 september 1955 van de ziekte- en invaliditeitsverzekering;

2° het ministerieel besluit van 22 september 1955 ter uitvoering van het organiek koninklijk besluit van de ziekte- en invaliditeitsverzekering en de bilaterale en multilaterale overeenkomsten betreffende de sociale zekerheid waar zij de ziekte- en invaliditeitsverzekering beogen;

3° het ministerieel besluit van 22 september 1955 houdende huishoudelijk reglement van de Hoge Raad voor geneeskundig toezicht op de ziekte- en invaliditeitsverzekering alsmede statuten van de controlerende geneesheren en adviserende geneesheren;

4° het koninklijk besluit van 22 september 1955 tot vaststelling van het organiek kader van het personeel van het Rijksfonds voor verzekering tegen ziekte en invaliditeit en van de Hulpkas voor ziekte- en invaliditeitsverzekering;

5° het ministerieel besluit van 22 september 1955 tot vaststelling van de nomenclatuur der verstrekkingen bepaald in artikel 61 van het organiek koninklijk besluit van 22 september 1955 van de ziekte- en invaliditeitsverzekering en tot bepaling der toepassingsregelen van die nomenclatuur, alsmede van de betrekkelijke waarde van elke verstrekking;

6° de ministeriële besluiten van 22 september 1955 tot vaststelling van de modaliteiten en voorwaarden van erkenning van geneesheren-specialisten, kinesitherapeutische kankerbehandelingen toe te passen, en van bandagisten en orthopedisten;

7° het koninklijk besluit van 26 september 1955 betreffende de waarde der geneeskundige beslissingen genomen binnen het bestek van de verplichte ziekte- en invaliditeitsverzekering ten opzichte van de Rijksdienst voor arbeidsbemiddeling en werkloosheid;

8° in het algemeen, de toepassingsbesluiten van het organiek besluit van 22 september 1955 in zover zij betrekking hebben op de door de verzoekers gecritiseerde bepalingen van dit organiek besluit;

Gezien het op 22 september 1956 ingediende verzoekschrift, waarbij de Landsbond der christelijke mutualiteiten en Jean-Julien Gommers de nietigverklaring vorderen van het koninklijk besluit van 14 juli 1956 tot wijziging van het organiek koninklijk besluit van 22 september 1955;

Overwegende dat Jean-Julien Gommers verklaart te handelen als bediende die onderworpen is aan de sociale zekerheid; dat hij van het vereiste belang doet blijken waar de bestreden besluiten zijn rechten en verplichtingen als verzekerde wijziging;

I. Ten aanzien van het organiek koninklijk besluit van 22 september 1955 van de ziekte- en invaliditeitsverzekering :

Overwegende dat de verzoekers er geen belang bij hebben op te komen tegen bepalingen van dit besluit, die bij het koninklijk besluit van 14 juli 1956 zijn gewijzigd; dat zij niettemin betogen dat het wijzigingsbesluit nietig is omdat het niet aan het advies van de afdeling wetgeving is onderworpen; dat in de eerste plaats het middel moet worden onderzocht dat ontleend is aan de schending van artikel 2 van de wet van 23 december 1956;

Overwegende dat de verzoekers doen gelden dat «verscheidene belangrijke bepalingen van het koninklijk besluit van 14 juli 1956 reeds voorkwamen in een ontwerp-besluit dat vroeger aan de afdeling wetgeving was voorgelegd en waarover advies was gegeven, dat dit advies in de memorie van toelichting van het wetsontwerp, dat de wet van 4 juli 1956 is geworden, was voorgesteld als de motivering van dit ontwerp»; dat zij eraan toevoegen, dat bepaalde opmerkingen van de Raad van State niet vermeld waren in de in de memorie van toelichting opgenomen teksten en dat het koninklijk besluit van 14 juli 1956 voor dezelfde opmerkingen vatbaar zou zijn;

Overwegende dat de Minister van Arbeid en Sociale Voorzorg door toedoen van zijn raadsman machtiging heeft verleend tot het neerleggen van de volledige tekst van het advies van de afdeling wetgeving van 17 mei 1956, dat gedeeltelijk in evengenoemde memorie van toelichting is overgenomen;

Overwegende dat de Minister van Arbeid en Sociale Voorzorg op 2 mei 1956 de afdeling wetgeving verzocht, hem van advies te dienen over een ontwerp-koninklijk besluit tot wijziging van het organiek koninklijk besluit van 22 september 1955 van de ziekte-

en invaliditeitsverzekering; dat de afdeling wetgeving op 17 mei 1956 adviseerde dat subdelegatie van verordeningsbevoegdheid aan een medisch-mutualistische commissie niet geoorloofd was; dat de Regering als antwoord op de opmerking van de afdeling wetgeving een wetsontwerp neerlegde en bij de memorie van toelichting alleen die uittreksels van het advies voegde welke betrekking hadden op de aan het Parlement voorgelegde problemen; dat dit wetsontwerp niet aan het advies van de afdeling wetgeving werd onderworpen, «gelet op de dringende noodzakelijkheid», en dat hierover in het Parlement een debat ontstond; dat een motie tot verwijzing van het wetsontwerp naar de afdeling wetgeving in de Senaat werd verworpen met 79 stemmen tegen 64 en 6 onthoudingen; dat de Kamers, door de wet goed te keuren, en de Koning, door ze te bekrachtigen, de door de Regering aangevoerde dringende noodzakelijkheid hebben erkend;

Overwegende dat uit de vergelijking van het aan de afdeling wetgeving voorgelegde ontwerp met de tekst van het bestreden besluit blijkt, dat de door de Koning op 14 juli 1956 uitgevaardigde bepalingen aan het advies van de afdeling wetgeving zijn onderworpen op 3 artikelen na die werden vastgesteld bij toepassing van de wet van 4 juli 1956 waarvan het spoedeisend karakter door de wetgever was erkend; dat het middel, ontleend aan de schending van artikel 2 van de wet van 23 december 1946, niet opgaat;

Overwegende dat het koninklijk besluit van 22 september 1955 sedert de indiening van de verzoekschriften is gewijzigd bij de koninklijke besluiten van 25 juni 1957, 9 augustus 1957, 12 november 1957, 27 november 1958, 31 december 1958 en 5 november 1959, welke de verzoekers niet hebben aangevallen; dat er geen aanleiding is om uitspraak te doen over de aldus vervangen bepalingen van het koninklijk besluit van 22 september 1955;

Overwegende dat er geen grond is om uitspraak te doen over de bepalingen, die sedert het indienen van de verzoekschriften door de Raad van State zijn vernietigd;

Overwegende dat de verzoekers zich in een tweede middel beroepen op schending van artikel 20 van de Grondwet, van de wet van 24 mei 1921 en van artikel 6 van de besluitwet van 28 december 1944 in zover de vrije keuze van de verzekeringsinstelling niet is geëerbiedigd;

Overwegende dat de besluitwet van 28 december 1944, door in beginsel de verplichte verzekering tegen ziekte en invaliditeit in te stellen, zelf heeft bepaald dat aan de belanghebbenden de vrijheid wordt gelaten er zich de voordelen van aan te schaffen hetzij door toetreding tot een mutualiteitsvereniging aangesloten bij een tot dit doel aangenomen landsbond van verbonden van mutualiteitsverenigingen, zoniet door bemiddeling van een gewestelijke dienst voor verzekering tegen ziekte en invaliditeit; dat alleen moet worden nagegaan of de bepalingen, die de verzoekers strijdig noemen, overeenkomen met het voorschrift van de besluitwet van 28 december 1944;

Overwegende dat de verzoekers betogen, dat het laatste lid van artikel 2 van het organiek besluit in strijd is met artikel 6 van de besluitwet, waar het aan grensarbeiders de mogelijkheid ontzegt om toe te treden tot een bij een erkende landsbond aangesloten mutualiteitsvereniging; dat de tweede verzoeker, die geen grensarbeider is, niet ontvankelijk is om deze bepaling te bestrijden;

Overwegende dat, luidens artikel 2, laatste lid, van het koninklijk besluit van 22 september 1955, «de grensarbeider die in het buitenland verblijft en in België te werk gesteld is, wordt aangesloten bij de

Hulpkas door toedoen van de gewestelijke dienst van het gebied waar de te werk stellende onderneming gevestigd is »;

Overwegende dat de tegenpartij, tot staving van de wettigheid van deze bepaling, antwoordt dat het recht op verstrekkingen van de ziekteverzekering voor in het buitenland verblijvende en in België werkende grensarbeiders niet volgt uit de besluitwet van 28 december 1944, maar uit de wetten tot goedkeuring van internationale overeenkomsten inzake sociale zekerheid;

Overwegende dat, volgens artikel 2 van de besluitwet van 28 december 1944, de regeling inzake sociale zekerheid toepassing vindt op « alle door een contract van dienstverhuring verbonden werknemers en werkgevers »; dat in België werkende, werklieden en bedienden er dus aan onderworpen zijn en dat geen bij de wet goedgekeurde internationale overeenkomst van die regel afwijkt; dat het laatste lid van artikel 2 van het koninklijk besluit van 22 september 1955, waar het aan in het buitenland verblijvende en in België werkende grensarbeiders het recht ontzegt om toe te treden tot een bij een erkende landsbond aangesloten mutualiteitsvereniging, artikel 6 van de besluitwet van 28 december 1944 schendt;

Overwegende dat de verzoekers nog betogen dat artikel 127 van het koninklijk besluit van 22 september 1955 in strijd is met artikel 6 van de besluitwet van 28 december 1944;

Overwegende dat artikel 127 van het koninklijk besluit van 22 september 1955 bij het Rijksfonds voor verzekering tegen ziekte en invaliditeit een Rijksdienst voor vakherbscholing opricht waarvan de uitgaven door het Rijksfonds worden gedragen voor werknemers, invaliden;

Overwegende dat de wet van 14 juli 1955 artikel 6 van de besluitwet van 28 december 1944 heeft gewijzigd door, onder meer, bij het Rijksfonds een Rijkskas voor invaliditeit op te richten die de last draagt van de aan de verzekerden toegekende invaliditeitsvergoedingen; dat de wetgever op die wijze de invaliditeitsverzekering van de ziekteverzekering heeft losgemaakt en zodoende het werkterrein van de bij de landsbonden aangesloten mutualiteitsverenigingen heeft beperkt; dat artikel 127 van het organiek besluit, waar het een dienst van het Rijksfonds voor verzekering tegen ziekte en invaliditeit belast met het inrichten en het betalen van de functionele herscholing en van de vakherbscholing van werknemers, invaliden, artikel 6 van de besluitwet van 28 december 1944 niet schendt;

Overwegende dat artikel 127 van het organiek besluit bepaalt dat het Rijksfonds eveneens, wanneer de verzekeringsorganismen hierom verzoeken, de uitgaven aan functionele scholing en herscholing en aan vakherbscholing en -herscholing voor werknemers in een periode van primaire ongeschiktheid en voor de leden van het gezin van de verzekerden draagt;

Overwegende dat artikel 127 van het organiek besluit, waar het een dienst van het Rijksfonds machtigt om op verzoek van de landsbonden te gemoet te komen bij de behandeling van zieken in een periode van primaire ongeschiktheid, de vrije keuze van de verzekeringsinstelling door de verzekerden niet beperkt;

Overwegende dat de verzoekers zich in een derde middel beroepen op schending van artikel 6 van de Grondwet en van artikel 6 van de besluitwet van 28 december 1944 voor zover de gelijkheid van de verzekerden en van de verzekeringsinstellingen voor de wet niet geëerbiedigd is; dat zij artikel 11, § 1, tweede lid, bestrijden in zover het de bestuurskosten van de landsbonden beperkt maar geen beperkende bepaling

bevat wat de bestuurskosten van de Rijksdienst en van de Hulpkas betreft;

Overwegende dat, volgens artikel 11, § 1, tweede lid, de bestuurskosten van de landsbonden niet meer mogen bedragen dan 7,25 t.h. voor 1956 en 7 t.h. voor 1957, terwijl geen bepaling de bestuurskosten van het Rijksfonds of van de Hulpkas beperkt;

Overwegende dat, luidens artikel 6 van de besluitwet van 28 december 1944, gewijzigd bij de wet van 14 juli 1955, het stelsel der verplichte ziekte- en invaliditeitsverzekering aan de belanghebbende werknemers de vrijheid laat er zich de voordelen van te verschaffen door toetreding tot een mutualiteitsvereniging aangesloten bij een daartoe gemachtigde landsbond of, bij gemis, daarvan door bemiddeling van de Hulpkas die door de wet is ingesteld en functioneert met behulp van door de Koning ingestelde gewestelijke diensten;

Overwegende dat de wetgever heeft gewild dat verzekerden, die niet wensten toe te treden tot een bij een erkende landsbond aangesloten mutualiteitsvereniging, gelegenheid zouden hebben om zich het voordeel van de verzekering te verschaffen door toetreding tot de Hulpkas; dat deze Hulpkas, luidens de tekst van de wet, een openbare instelling is die, als zodanig, onderworpen is aan bijzondere regelen die niet gelden voor de landsbonden; dat de Hulpkas om de vrijheid van de verzekerden te waarborgen, in de verschillende streken van het land moet kunnen werken, ongeacht het aantal aangeslotenen, terwijl de landsbonden alleen worden erkend wanneer zij voldoen aan de door de Koning voor de erkenning bepaalde voorwaarden, en inzonderheid indien zij tenminste 50.000 aangeslotenen tellen; dat uit dit door de wetgever gewilde verschil volgt, dat de Koning artikel 6 van de Grondwet niet heeft geschonden door de bestuurskosten van de landsbonden bij verordening te beperken, terwijl de bestuurskosten van de Hulpkas beperkt zijn door de uitoefening van de begrotingscontrole die bij de Minister van Sociale Voorzorg berust;

Overwegende dat het Rijksfonds voor verzekering tegen ziekte en invaliditeit een bij de besluitwet van 28 december 1944 ingestelde openbare instelling is, die er mede belast is de aan de verzekeringsinstellingen toekomende sommen onder hen om te slaan, aan de Rijkskas voor invaliditeit een aandeel van haar ontvangsten af te dragen, deze kas te beheren en toezicht te houden op de toekenning van de verstrekkingen aan de verzekerden en hun gezinsleden; dat deze bevoegdheden verschillen van die welke aan de landsbonden zijn opgedragen; dat de bestreden bepalingen artikel 6 van de Grondwet niet schenden waar zij verschillende regelen vaststellen voor de landsbonden en voor de openbare instelling die er mede belast is op die bonden toezicht te houden en sommen onder hen om te slaan;

Overwegende dat de verzoekers ook artikel 41 tot vaststelling van de samenstelling van de Hoge Raad voor geneeskundig toezicht op de ziekte- en invaliditeitsverzekering bestrijden;

Overwegende dat de Hoge Raad voor geneeskundig toezicht op de ziekte- en invaliditeitsverzekering, volgens artikel 41 van het organiek koninklijk besluit, gewijzigd bij het koninklijk besluit van 14 juli 1956, is samengesteld uit « acht werkende leden, doctors in de geneeskunde, gekozen uit de kandidaten die, in dubbel aantal van dat der toe te kennen mandaten, door de verzekeringsorganismen worden voorgedragen »; dat luidens dezelfde bepaling « het aantal voor te dragen kandidaten afhankelijk is voor de respectieve ledentallen der verzekeringsorganismen » en dat « elk verzekeringsorganisme recht heeft op tenminste één voordracht »;

Overwegende dat noch artikel 6 van de Grondwet, noch artikel 6 van de besluitwet van 28 december 1944 eisen, dat de organen van de verzekering worden samengesteld naar evenredigheid van het aantal bij de onderscheiden verzekeringsinstellingen aangesloten leden;

Overwegende dat de verzoekers zich in een vierde middel beroepen op schending van artikel 6 van de besluitwet van 28 december 1944 en van de wet van 23 juni 1894 in zover de structurele autonomie van de landsbonden wordt miskend;

Overwegende dat artikel 3 van de wet van 23 juni 1894 op de mutualiteitsverenigingen weliswaar bepaalt dat de mutualiteitsverenigingen bij het sluiten van een verbond geen afstand mogen doen van hun autonomie, maar dat geen enkele wetsbepaling gewag maakt van de «structurele autonomie» van de landsbonden; dat de enige wetsbepaling die voor de landsbonden geldt, artikel 6 is van de besluitwet van 28 december 1944, dat aan de Koning de zorg overlaat om de voorwaarden voor hun erkenning vast te stellen; dat het middel in rechte faalt;

Overwegende dat de verzoekers zich in een vijfde middel beroepen op schending van artikel 67 van de Grondwet, van artikel 6 van de besluitwet van 28 december 1944, van artikel 3 van de wet van 23 juni 1894, van artikel 1134 van het Burgerlijk Wetboek, van de wet van 7 augustus 1922 en van de wet van 25 juli 1938, in zover de zorg om het statuut van de adviserende geneesheren vast te stellen wordt opgedragen aan de Hoge raad voor geneeskundig toezicht, in zover deze geneesheren zijn onderworpen aan het hiërarchisch gezag en aan het tuchtgezag van genoemde Hoge Raad en daarvan afhankelijk zijn en in zover het recht van de verzekeringsinstellingen om hun adviserende geneesheren te ontslaan, beperkt is;

Overwegende dat artikel 123 van het organiek koninklijk besluit, gewijzigd bij het koninklijk besluit van 5 november 1959, bepaalt: «De verzekeringsorganismen benoemen en bezoldigen adviserende geneesheren, na raadpleging van de provinciale raad van de Orde der geneesheren, waaraan die geneesheren onderworpen zijn»; dat artikel 126 van het organiek koninklijk besluit eraan toevoegt: «De Hoge Raad voor geneeskundig toezicht stelt het statuut van de adviserende geneesheren vast, op voorstel van of na overleg met de landelijke medisch-mutualistische commissie»;

Overwegende dat de geneesheer die het ambt van adviserend geneesheer van een verzekeringsinstelling aanvaardt, daardoor erin heeft toegestemd, vrijwillig met een openbare dienst mede te werken en er zich toe verbonden heeft, niets te verrichten dat aan de goede werking van de dienst afbreuk zou kunnen doen; dat aldus bijzondere betrekkingen zijn ontstaan tussen die geneesheren en de instellingen waarmede zij aanvaard hebben mede te werken; dat deze geneesheren dus aanvaard hebben, zich te onderwerpen aan de bijzondere tucht welke de uitoefening van deze opdracht medebrengt; dat deze tucht geen ander doel heeft dan de gedragingen te treffen, die de goede werking van de diensten der ziekteverzekering zouden kunnen schaden; dat zodanige regeling het tuchtgezag, dat de wet van 25 juli 1938 aan de Orde der geneesheren heeft toegekend, ongemoeid laat, welke gezag, ten aanzien van zijn beginsel en de eventuele sancties, van verschillende aard is; dat de bevoegdheid welke aan de Hoge Raad voor geneeskundig toezicht is opgedragen, uitsluitend de betrekkingen betreft tussen de adviserende geneesheer en de verzekeringsorganen; dat het middel niet opgaat;

Overwegende dat de verzoekers zich in een zesde middel beroepen op schending van de artikelen 1, 6 en

6 bis van de besluitwet van 28 december 1944 in zover zij afbreuk doen aan de integriteit van de door de wet aan de verzekeringsinstellingen opgedragen taak;

Overwegende dat de verzoekers verscheidene bepalingen van het organiek koninklijk besluit bestrijden en hierbij doen gelden dat de «exclusieve wettelijke roeping van de mutualiteitsverenigingen en van de gewestelijke diensten tot de functie van verzekeringsinstelling geen verdeling of beperking insluit ten aanzien van de risico's en van de verstrekkingen waarvan de verzekering hen is voorbehouden, noch ten aanzien van de uitoefening van de verscheidene bestanddelen van de functie van verzekeraar, noch ten aanzien van hun bevoegdheid om met hun verzekerden de sociale betrekkingen te onderhouden die nodig zijn voor de onderlinge verzekering»; dat deze bevestiging volgens de verzoekers kan worden afgeleid zowel uit het verslag aan de Regent bij de besluitwet van 28 december 1944, als uit de parlementaire voorbereiding van de wet van 14 december 1944;

Overwegende dat de wet van 14 december 1944 die aan de Koning buitengewone machten toekent, hem onder meer heeft gemachtigd om «wijzigingen of aanvullingen aan te brengen aan de wetgeving betreffende de sociale verzekeringen, met inbegrip van de arbeidsongevallen; de beroeps- of andere ziekten, de invaliditeit en de werkloosheid en de gezinsvergoedingen, ten einde de maatschappelijke veiligheid te verwezenlijken en in te richten» (artikel 6, b); dat de wetgever de buitengewone machten die hij aan de Koning tot de dag die vastgesteld is voor het terugbrengen op vredesvoet van het leger heeft toegekend, niet heeft beperkt;

Overwegende dat de besluitwet van 28 december 1944, zonder de in het verslag aan de Regent voorgescreven regelen over te nemen, de Koning heeft belast met het inrichten van de verplichte verzekering tegen ziekte en invaliditeit; dat de Koning door artikel 6 van de besluitwet gemachtigd is tot het nemen van de maatregelen die voor de goede werking van de verzekering nodig zijn; dat de wet van 14 juli 1955 de bijdrage voor maatschappelijke zekerheid van de werklieden op 7 t.h. en die van de bedienden op 6 t.h. heeft gebracht om onder meer te voorzien in het tekort van de ziekteverzekering; dat deze wet ook artikel 6 van de besluitwet betreffende de sociale zekerheid heeft gewijzigd en dat de wet van 4 juli 1956 daarin een artikel 6 bis heeft ingevoegd; dat deze wetsbepalingen geenszins afbreuk hebben gedaan aan de interpretatie die aan de besluitwet was gegeven; dat de verzoekers zich niet op de parlementaire voorbereiding van de wet van 14 december 1944, noch op het verslag aan de Regent bij de besluitwet van 28 december 1944 kunnen beroepen om de wettigheid te betwisten van bepalingen die uitgevaardigd zijn op grond van latere wetten; dat de enige ter zake geldende gebodsbepalingen van de besluitwet van 28 december 1944 zijn, artikel 1, luidens hetwelk het stelsel van de verplichte verzekering tegen ziekte en invaliditeit moet worden ingesteld «in samenwerking met de landsbonden van erkende mutualiteitsverenigingen»; en artikel 6, luidens hetwelk het stelsel der verplichte ziekte- en invaliditeitsverzekering aan de belanghebbende werknemers de vrijheid laat er zich de voordelen van aan te schaffen, door toetreding tot een mutualiteitsvereniging aangesloten bij een tot dit doel aangenomen landsbond van verbonden van mutualiteitsverenigingen; dat het organiek koninklijk besluit deze bepalingen niet schendt; dat het middel niet in aanmerking komt;

Overwegende dat de verzoekers zich in een zevende middel beroepen op schending van de besluitwet van

28 december 1844, van artikel 12 van de wet van 16 maart 1954, van de wet van 23 juni 1894, van de artikelen 2, 774 en volgende, en 932 tot 938 van het Burgerlijk Wetboek, in zover afbreuk wordt gedaan aan de aansprakelijkheid voor het beheer van de verzekeringsinstellingen, aan hun recht op de volledige inkomsten en op de eigendom en het genot van hun reserves;

Overwegende dat luidens artikel 3 van het organiek besluit, « wanneer een verzekeringsorganisme met een boni sluit op het einde van vijf dienstjaren, 50 t.h. van dat boni wordt afgedragen aan het Rijksfonds en zulks voor het eerst op het einde van het dienstjaar 1960 om... bij voorrang te dienen ter aanzuivering van de gebeurlijke tekorten der andere verzekeringsorganismen »;

Overwegende dat de verplichte verzekering tegen ziekte of invaliditeit is ingesteld, niet ten behoeve van de verzekeringsinstellingen, maar in het belang van de verzekerden; dat alle verzekerden gelijk zijn voor de wet en dus recht hebben op dezelfde door de wet opgelegde verstrekkingen van de verzekering;

Overwegende dat het zaak van de Koning en van het Rijksfonds voor verzekering tegen ziekte en invaliditeit is, vast te stellen welke voordelen de verplicht verzekerden uit de verzekering zullen halen in de mate van de opgelegde bijdrage en dat de opbrengst van de door de wet daartoe bestemde bijdragen ter beschikking van het Rijksfonds voor verzekering tegen ziekte en invaliditeit wordt gesteld; dat, al moeten de erkende mutualiteitsverenigingen en de door de wet bepaalde Hulpkas gelast worden, de voordelen van de verzekering aan hun aangeslotenen te bezorgen, uit die bepalingen niet volgt dat de besluitwet aan de Hulpkas welker oprichting zij in uitzicht stelt, en aan de erkende mutualiteitsverenigingen, de bijdrage van hun aangesloten leden integraal heeft willen reserveren; dat de besluitwet niet beslist, dat de bijdragen die van hun respectieve aangeslotenen mochten worden geïnd, hun integraal zouden worden overgemaakt evenmin als zij de risico's van de verzekering uitsluitend te hunnen laste legt; dat, al leidt de reglementering tot boni bij sommige verzekeringsinstellingen en tot tekorten bij andere, de Koning de nodige maatregelen kan uitvoeren met het oog op de goede werking van de verzekering;

Overwegende dat luidens artikel 4 van het organiek besluit, « de beschikbare thesauriemiddelen der verzekeringsorganismen belegd worden in deposito bij de Algemene Spaar- en Lijfrentekas, of in deposito, in Belgische overheidsfondsen of andere waarden gewaarborgd door de Staat of obligaties van provincies of gemeenten van België, bij de Nationale Bank van België of bij het Gemeentekrediet van België »; dat deze beschikbare middelen worden samengesteld door middel van de verplichte bijdragen; dat deze bepaling, om de hiervoren uiteengezette redenen, niet buiten de aan de Koning toegekende macht valt; dat zij niet in strijd is met artikel 12 van de wet van 16 maart 1954 betreffende de controle op sommige instellingen van openbaar nut; dat de mutualiteitsverenigingen immers geen organismen van openbaar nut zijn die onder toepassing van de wet van 16 maart 1954 vallen;

Overwegende dat luidens het door de verzoekers gecritiseerde artikel 6 van het organiek koninklijk besluit, de opbrengst van de bijdragen voor sociale zekerheid onder de verzekeringsinstellingen wordt omgeslagen « volgens de risico's die de aangeslotenen vertegenwoordigen » en dat, luidens dezelfde bepaling, « een technische commissie ermede wordt belast advies te geven over de criteria voor de omslag van alle voor de verzekeringsorganismen bestemde ontvangsten »;

Overwegende dat geen enkele bepaling van de besluitwet voorschrijft dat de bijdrage die de risico's van de ziekteverzekering dekt, integraal aan de verzekeringsinstellingen moet worden overgemaakt zonder voorafgaande ventilatie van enig verzekerd risico;

Overwegende dat luidens artikel 11, § 1, van het organiek besluit « de verzekeringsorganismen verantwoordelijk zijn voor het beheer der gelden die hun krachtens het organiek besluit worden toegekend », en dat luidens artikel 13 van hetzelfde besluit « de landsbonden, verantwoordelijk voor hun beheer, de werkingsregelen moeten nelevan die hun bij het organiek besluit... worden voorgeschreven »;

Overwegende dat de besluitwet de Koning heeft belast met het inrichten van de ziekteverzekering en dat het zijn taak is, de grenzen van de aansprakelijkheid van de verzekeringsinstellingen vast te stellen;

Overwegende dat luidens artikel 147 van het organiek besluit, « de uit de toepassing van het Regentsbesluit van 21 maart 1945... voortvloeiende boni's, bij de verzekeringsorganismen aangewezen de dag van inwerkingtreding van dit besluit, worden besteed ter aanzuivering van het tekort van het Rijksfonds en dat der verzekeringsorganismen op dezelfde datum, voortvloeiende uit de toepassing van dat Regentsbesluit »; dat eerste verzoeker betoogt, dat dit artikel afbreuk doet aan de rechten welke hij wettig heeft verkregen, waar het de omslag van de bijdragen volgens de regelen van het besluit van de Regent van 21 maart 1945 betreffende de organisatie van verplichte verzekering tegen ziekte en invaliditeit, met terugwerking wijzigt;

Overwegende dat de bijdragen die ten laste van de verplicht verzekerden worden afgehouden, worden opgenomen door de Rijksdienst voor maatschappelijke zekerheid die een bepaald percentage ervan ter beschikking moet stellen van het Rijksfonds voor verzekering tegen ziekte en invaliditeit, hetwelk is gelast deze over de onderscheiden verzekeringsinstellingen volgens door de Koning bepaalde regelen om te slaan; dat deze bijdragen moeten dienen om de verstrekkingen te dekken welke het organiek besluit aan de verzekerden waarborgt; dat de Koning, waar hij het overschot van de bijdragen die de eerste verzoeker niet voor hun wettige bestemming heeft kunnen gebruiken, heeft besteed voor de goede werking van de ziekteverzekering, de hem bij artikel 6 van de besluitwet van 28 december 1944 toegekende macht niet heeft overschreden; dat eerste verzoeker, beheerder van de bijdragen der verzekering, zich vergeefs beroept op artikel 2 van het Burgerlijk Wetboek en op schending van verkregen rechten;

Overwegende dat de verzoekers zich in een achtste middel beroepen op schending van de artikelen 6 en 6 bis van de besluitwet van 28 december 1944, van de artikelen 1 tot 9, 11 en 12, van de wet van 16 maart 1954, van de artikelen 1 en 3 van het koninklijk besluit van 22 november 1954 en van de artikelen 774 en volgende, 832 tot 938 van het Burgerlijk Wetboek, in zover afbreuk is gedaan aan de autonomie en aan de taak van het Rijksfonds voor verzekering tegen ziekte en invaliditeit, van de Hulpkas en van de gewestelijke diensten;

Overwegende dat geen van beide verzoekende partijen bevoegd is om de wettigheid te betwisten van bepalingen in verband met de autonomie van de in het middel vermelde openbare instellingen;

Overwegende dat de verzoekers zich in een negende middel beroepen op schending van de artikelen 6 en volgende, 25, 26, 29, 67 en 78 van de Grondwet, van de artikelen 1131 en volgende, 1249 tot 1252 en 1271 van het Burgerlijk Wetboek, van artikel 458 van het

Strafwetboek, van de wet van 25 juli 1938, en van de artikelen 6 en 6 bis van de besluitwet van 28 december 1944, in zover aan de verzekerden en aan de verzekeringsinstellingen verplichtingen zonder wettige grond zijn opgelegd;

Overwegende dat de verzoekers kritiek oefenen op artikel 120 van het organiek besluit, hetwelk bepaalt dat de verstrekkingen van de ziekteverzekering moeten worden aangevraagd binnen twaalf maanden na het einde van de maand waarin geneeskundige verzorging werd verleend of van de maand waarin de verstrekkingen hadden moeten worden betaald;

Overwegende dat de Koning, door de besluitwet gemachtigd om te bepalen welke verstrekkingen aan de verzekerden verschuldigd zijn, zijn macht niet overschrijdt door te bepalen binnen welke termijn deze op straffe van verval moeten worden gevraagd aan degenen die ze moeten verstrekken;

Overwegende dat de verzoekers kritiek oefenen op de artikelen 61 en volgende, die een opsomming bevatten van de verstrekkingen in natura waarop de verzekerden recht hebben en die het aandeel bepalen dat de verzekerden in sommige gevallen zelf moeten dragen;

Overwegende dat de Koning bevoegd is tot het vaststellen van de aan de verzekerden verschuldigde verstrekkingen en bijgevolg ook een gedeelte hiervan te hunnen laste kan brengen;

Overwegende dat de verzoekers kritiek oefenen op de artikelen 71, 86, tweede lid, en 125, § 1, van het organiek besluit, die de behandelende geneesheer verplichten « onder vertrouwelijke omslag voor de controlerende geneesheer een met redenen omkleed attest van een type-model af te geven, waarin de aard der arbeidsonbekwaamheid en de vermoedelijke duur ervan worden vermeld » en die de adviserende geneesheer gelasten « de aanvangsdatum van de ongeschiktheid tot werken en de duur van de primaire ongeschiktheid te bepalen »;

Overwegende dat volgens artikel 6 bis van de besluitwet « de reglementaire bepalingen rechtstreeks of onrechtstreeks getroffen bij toepassing van artikel 6 geen afbreuk kunnen doen aan het beroepsgeheim waartoe de dokters gehouden zijn ten aanzien van iedere persoon, die zelf niet gehouden is dit geheim te eerbiedigen »; dat de bestreden artikelen dit voorschrift niet schenden, waar zij de mededeling van geneeskundige attesten door behandelende geneesheren aan adviserende geneesheren regelen;

Overwegende dat de verzoekers de bepalingen bestrijden die « een stelsel van sancties invoeren welke de gerechtigden op verzekering kunnen treffen wanneer zij zonder geldige reden weigeren de hun opgelegde geneeskundige richtlijnen te volgen »;

Overwegende dat de Koning de hem door de besluitwet van 28 december 1944 toegekende macht niet overschrijdt wanneer hij de verstrekkingen van de verzekering ontzegt aan verzekerden die zich niet gedragen naar de voorschriften van de geneesheren die verantwoordelijk zijn voor de goede werking van de verzekering;

Overwegende dat de verzoekers ook kritiek oefenen op de artikelen van het organiek besluit die afbreuk doen aan de vrije keuze door de zieke van « degenen die geneeskundige verzorging verstrekken »;

Overwegende dat gecritiseerde bepalingen de verzekerde niet verhinderen zich tot een praktizijn van zijn keuze te wenden, indien hij de kosten van de verstrekkingen alleen wenst te dragen;

Overwegende dat de verzoekers zich op een tiende middel beroepen hetwelk zij steunen op schending van de artikelen 7, 8, 9, 30, 92 tot 107 van de Grondwet,

van artikel 1 van het Wetboek van strafvordering, van de artikelen 6 en 6 bis van de besluitwet van 28 december 1944 in zover burgerlijke, strafrechtelijke en administratieve sancties buiten de door de Grondwet bepaalde voorwaarden zijn vastgesteld en in zover tot eigenlijke rechtspraak bevoegde lichamen zonder rechtsgrond zijn ingesteld;

Overwegende dat het middel, in zover het zich beroept op het invoeren van burgerlijke en strafrechtelijke sancties, in feite faalt; dat het, in zover het de invoering van administratieve sancties bestrijdt, in rechte faalt; dat de Koning, belast met de inrichting van de ziekteverzekering, de landsbonden kan verplichten aan hun verzekerden administratieve sancties op te leggen in de bij het organiek besluit bepaalde gevallen;

Overwegende dat het door de verzoekers gecritiseerde artikel 130 van het organiek besluit een opsomming bevat van de geschillen betreffende de ziekteverzekering waarvan de arbeidsgerechten kennis zullen nemen als ze « eenmaal bij de wet zijn ingesteld of bevoegdheid hebben verkregen »;

Overwegende dat, luidens artikel 94 van de Grondwet, « geen rechtbank, geen tot eigenlijke rechtspraak bevoegd lichaam kan worden ingesteld dan uit kracht van een wet »; dat geen enkele wet rechtscolleges heeft ingesteld onder de benaming « arbeidsgerechten »; dat artikel 130 van het organiek besluit, in zover het de bevoegdheid van een onbestaand rechtscollege, zij het onder voorbehoud van een eventuele wet, bepaalt, met machtsoverschrijding is genomen;

Overwegende dat het bestreden artikel 131 van het organiek besluit bepaalt : « Zolang de arbeidsgerechten beoogd bij artikel 130 niet zijn ingesteld of bevoegdheid hebben verkregen en onverminderd het recht der partijen om zich tot de gebeurlijke bevoegde rechtbanken te wenden :

1) wordt iedere klacht van een verzekerde tegen een verzekeringsorganisme, ... of het Rijksfonds, evenals de betwistingen over de staat van dringende noodzaak bedoeld in artikel 67, lid 3, aangebracht bij de commissies ingesteld bij besluit van de Regent van 21 maart 1949 ...

2) wordt ieder geschil tussen verzekeringsorganismen of tussen een van hen en het Rijksfonds voor verzekering tegen ziekte en invaliditeit beslecht door de beroepscommissie opgericht bij hetzelfde besluit »;

Overwegende dat, luidens artikel 16 van het besluit van de Regent van 21 maart 1949, « de betwistingen betreffende de verzekering tegen ziekte en invaliditeit aan de bij dit besluit ingestelde commissies kunnen worden onderworpen »; dat deze bepaling nog steeds van kracht is en dat de verzoekers weliswaar de toepassing ervan in bepaalde gevallen kunnen betwisten, maar de nietigverklaring ervan niet kunnen vorderen; dat artikel 131 van het organiek besluit, waar het de betwistingen opsomt die luidens artikel 16 van het besluit van de Regent van 21 maart 1949 aan de klachtencommissies en aan de commissies van beroep kunnen worden onderworpen, uitdrukkelijk voor partijen het recht voorbehoudt om zich tot de bevoegde rechtbanken te wenden; dat de bestreden bepaling de artikelen 92 en 93 van de Grondwet hoegenaamd niet schendt, maar integendeel ertoe strekt ze te doen eerbiedigen;

Overwegende dat de verzoekers zich in een elfde middel beroepen op schending van de artikelen 203 en volgende, 212, 214b, 340b en volgende, 762, 1131 tot 1134 van het Burgerlijk Wetboek, van artikel 3 van de wet van 18 augustus 1887, van artikel 30 van de wet van 10 maart 1900 en van artikel 8 van de besluitwet

van 28 december 1944, voor zover in de Franse tekst het begrip « ménage » het begrip « famille » vervangt;

Overwegende dat het door de verzoekers gecritiseerde artikel 73 aan de werknemer het recht toekent op geneeskundige verzorging voor zichzelf, voor de op kinderbijslag gerechtigde kinderen en de andere bij reglement bepaalde personen van zijn gezin, en dat artikel 44 van het organiek besluit het Bestendig Comité van het Rijksfonds gelast die reglementen uit te vaardigen; dat de verzoekers doen gelden, dat het genot van de verzekering alleen kan worden voorbehouden voor de leden van het gezin van de verzekerde zoals bedoeld in de burgerlijke wetten die betrekking hebben op de onderhoudsplicht, en dat de toekenning van verstrekkingen aan bijzitten, die in de bestreden bepalingen besloten ligt, onwettig is;

Overwegende dat de term « ménage », die onder meer voorkomt in verscheidene bepalingen van de gecoördineerde wetten betreffende de kinderbijslag voor werknemers, niet noodzakelijk de bijzit omvat; dat het organiek besluit, waar het de term « famille », die in de vroegere reglementering is gebruikt, vervangt door « ménage », terwijl in de Nederlandse versie de term « gezin » onveranderd blijft, de door verzoekers ingeroepen bepalingen niet heeft geschonden;

Overwegende dat de verzoekers zich in een twaalfde middel beroepen op schending van de artikelen 25, 26, 29, 67 en 78 van de Grondwet, van de wet van 14 december 1944 en van de artikelen 6 en 6 bis van de besluitwet van 28 december 1944 in zover er subdelegatie van een verordenende bevoegdheid is op instellingen die geen grondwettelijke organen van de uitvoerende macht zijn;

Overwegende dat artikel 6 bis, in de besluitwet van 28 december 1944 ingevoegd door de wet van 4 juli 1956, de Koning machtigt om aan de verschillende organen van de verzekering de bevoegdheid te verlenen om bij reglement de regelen van ondergeschikt belang te bepalen; dat, daargelaten of het Rijksfonds voor verzekering tegen ziekte en invaliditeit en de Hoge Raad voor geneeskundig toezicht « grondwettelijke organen » van de uitvoerende macht zijn, kan worden volstaan met de vaststelling dat zij door de wet of krachtens de wet zijn ingesteld en dat het organiek koninklijk besluit, door hen te belasten met het vaststellen van sommige reglementen binnen de perken en over de onderwerpen door de Koning nauwkeurig aangegeven, de artikelen 6 en 6 bis van de besluitwet van 28 december 1944 niet heeft geschonden;

II. Ten aanzien van het koninklijk besluit van 22 september 1955 tot vaststelling van het organiek kader van het personeel van het Rijksfonds voor verzekering tegen ziekte en invaliditeit en van de Hulpkas voor ziekte- en invaliditeitsverzekering :

Overwegende dat dit besluit op 25 april 1958 door de Raad van State is vernietigd behalve voor zover het het aantal controlerende geneesheren van iedere graad vaststelt; dat de verzoekers geen enkel middel aanvoeren betreffende de vaststelling van het getal van deze controlerende geneesheren; dat het verzoekschrift, voor zover er nog grond tot uitspraak is, onontvankelijk is op grond van artikel 2, 2°, van het besluit van de Regent van 23 augustus 1948 tot regeling van de rechtspleging voor de afdeling administratie van de Raad van State;

III. Ten aanzien van het koninklijk besluit van 26 september 1955 betreffende de waarde der geneeskundige beslissingen genomen binnen het

bestek van de verplichte ziekte- of invaliditeitsverzekering ten opzichte van de Rijksdienst voor arbeidsbemiddeling en werkloosheid :

Overwegende dat het enig middel dat tegen dit besluit wordt aangevoerd, is ontleend aan de onwettigheid van de in artikel 131 van het koninklijk besluit van 22 september 1955 bedeelde commissies, aan wier beslissingen het bestreden besluit bindende kracht verleent ten aanzien van de Rijksdienst voor arbeidsbemiddeling en werkloosheid;

Overwegende dat, daargelaten of verzoekers onvankelijk zijn in hun vordering tot nietigverklaring van dit besluit, kan worden volstaan met een verwijzing naar de motivering van het tegenwoordige arrest in verband met artikel 131 van het koninklijk besluit van 22 september 1955;

IV. Ten aanzien van het ministerieel besluit van 22 september 1955 ter uitvoering van het organiek koninklijk besluit van de ziekte- en invaliditeitsverzekering en de bilaterale en multilaterale overeenkomsten betreffende de sociale zekerheid waar zij de ziekte- en invaliditeitsverzekering beogen :

Overwegende dat de verzoekers zich in een eerste middel beroepen op schending van artikel 2 van de wet van 23 december 1946 in zover de afdeling wetgeving van de Raad van State niet is geraadpleegd; dat zij doen gelden dat de spoed, waarop de aanhef van het ministerieel besluit zich beroept, niet kan blijken uit het feit dat het is bekendgemaakt op hetzelfde tijdstip als het koninklijk besluit ter uitvoering waarvan het is genomen;

Overwegende dat de door verzoekers erkende noodzaak om de inwerkingtreding van het aan het advies van de Raad van State voorgelegde koninklijk besluit van 22 september 1955 te doen samenvallen met die van het ministerieel besluit dat sommige uitvoeringsdetails regelde, een reden tot spoed kon zijn en dat de Regering, waar zij oordeelde dat er onder de gegeven omstandigheden spoed mee gemoeid was, binnen de grenzen van haar beoordelingsbevoegdheid is gebleven;

Overwegende dat de tegen de artikelen 6 en 7 van dit ministerieel besluit aangevoerde middelen werden ingewilligd en dat de overige middelen werden verworpen in de motivering van het tegenwoordige arrest ter zake het koninklijk besluit van 22 september 1955;

V. Ten aanzien van het ministerieel besluit van 22 september 1955 houdende huishoudelijk reglement van de Hoge Raad voor geneeskundig toezicht op de ziekte- en invaliditeitsverzekering als mede statuten van de controlerende geneesheren en adviserende geneesheren :

Overwegende dat de bepalingen betreffende de inrichting en de werkwijze van de Hoge Raad voor geneeskundig toezicht bij het ministerieel besluit van 3 december 1956 zijn opgeheven; dat de verzoekers geen belang hebben bij een vordering tot nietigverklaring van de artikelen 1 tot 17 van het ministerieel besluit;

Overwegende dat de verzoekers betogen, dat artikel 22 de wet van 7 augustus 1922 op de arbeidsovereenkomst voor bedienden schendt, in zover het bepaalt dat de verzekeringsinstelling zonder opzegging een einde kan maken aan de overeenkomst die haar met de adviserende geneesheer verbindt zo de erkenning vooraf werd ingetrokken;

Overwegende dat artikel 22 steunde op artikel 126 van het koninklijk besluit van 22 september 1955, hetwelk de Hoge Raad voor geneeskundig toezicht belastte met het vaststellen van het statuut der adviseerende geneesheren en er aan toevoegde : « Dit statuut bepaalt dat de betrokkenen slechts kunnen ontslagen worden indien de erkenning vooraf door de Hoge Raad voor geneeskundig toezicht werd ingetrokken »; dat deze bepaling is opgeheven bij het koninklijk besluit van 5 november 1959; dat de overeenkomstige bepaling van het ministerieel besluit, welke ter uitvoering van het vroegere artikel 126 was vastgesteld, hierdoor impliciet is opgeheven en dat er geen grond is om uitspraak te doen;

Overwegende dat de overige middelen tegen het ministerieel besluit beantwoord zijn in de motivering van het tegenwoordige arrest;

VI. *Ten aanzien van het ministerieel besluit van 22 september 1955 tot vaststelling van de nomenclatuur der verstrekkingen bepaald in artikel 61 van het organiek koninklijk besluit van 22 september 1955 van de ziekte- en invaliditeitsverzekering en tot bepaling der toepassingsregelen van die nomenclatuur alsmede van de betrekkelijke waarde van elke verstrekking :*

Overwegende dat de tegen dit ministerieel besluit aangevoerde middelen zijn beantwoord in de motivering van het tegenwoordige arrest;

VII. *Ten aanzien van de ministeriële besluiten van 22 september 1955 tot vaststelling van de modaliteiten en voorwaarden van erkenning van geneesheren-specialisten, kinesitherapeuten, verpleegsters en verzorgingspersoneel, van inrichtingen, instellingen of centra, bevoegd om radiotherapeutische kankerbehandelingen toe te passen, en van bandagisten en orthopedisten :*

Overwegende dat de ministeriële besluiten tot vaststelling van de modaliteiten en voorwaarden van erkenning van geneesheren - specialisten, kenisitherapeuten, bandagisten en orthopedisten onderscheidenlijk zijn opgeheven bij het koninklijk besluit van 12 september 1957, bij de ministeriële besluiten van 20 en 25 september 1956; dat er geen grond is om uitspraak te doen;

Overwegende dat de middelen aangevoerd tegen de ministeriële besluiten tot vaststelling van de voorwaarden van erkenning van verpleegsters en verzorgingspersoneel, van inrichtingen, instellingen of centra bevoegd om radiotherapeutische kankerbehandelingen toe te passen, zijn beantwoord in de motivering van het tegenwoordige arrest;

VIII. *Ten aanzien van de toepassingsbesluiten van het organiek besluit van 22 september 1955, in het verzoekschrift « in het algemeen » vermeld :*

Overwegende dat het verzoekschrift niet ontvankelijk is bij gemis van identificatie van het voorwerp, inzonder het de toepassingsbesluiten van het organiek koninklijk besluit in het algemeen beoogt zonder hun datum of de daarin behandelde aangelegenheid nader te bepalen;

Overwegende dat er geen grond is om uitspraak te doen over de in de loop van het geding opgeheven, vervangen of vernietigde bepaling,

Besluit :

Artikel 1.

Het laatste lid van artikel 2 en artikel 130 van het organiek koninklijk besluit van 22 september 1955 van de ziekte- en invaliditeitsverzekering worden vernietigd.

Artikel 2.

De artikelen 6 en 7 van het ministerieel besluit van 22 september 1955 ter uitvoering van het organiek koninklijk besluit van de ziekte- en invaliditeitsverzekering en de bilaterale en multilaterale overeenkomsten betreffende de sociale zekerheid waar zij de ziekte- en invaliditeitsverzekering beogen, worden vernietigd.

Artikel 3.

Voor het overige worden de beroepen verworpen.

Artikel 4.

Van dit arrest zal een uittreksel in het Belgisch Staatsblad worden bekendgemaakt.

Artikel 5.

De kosten, bepaald op 3.000 frank, komen ten laste van de verzoekers tot een bedrag van 2.500 frank en ten laste van de tegenpartij tot een bedrag van 500 frank.

HOF VAN BEROEP TE GENT

3e Kamer. — 12 februari 1960.

Wn. Voorzitter : M. Morel de Westgaver.

Raadsheren : M.M. Buysse en De Preter.

Advokaat-generaal : M. Bonte.

Advokaat : Mr. De Gryse (Kortrijk).

Beroeps- of ambtsgeheim. — Schending (artikel 458 S.W.B.). — Griffiebediende. — Mededeling van gegevens en inlichtingen aan derde. — Geen machtiging van Procureur-generaal bij het Hof van Beroep of van Procureur des Konings daartoe afgevaardigd (artikel 125 - K.B. 28 december 1950, houdende algemeen reglement op de gerechtskosten in strafzaken).

De griffiebediende, behorende tot de personen die door staat of beroep bewaarder zijn van de hen toevertrouwde geheimen, pleegt schending van zijn beroeps- of ambtsgeheim, ingeval hij, zonder machtiging van de Procureur-generaal bij het Hof van Beroep, of van de daartoe door deze magistraat afgevaardigde Procureur des Konings, overeenkomstig artikel 125 K.B. 28 december 1950, houdende algemeen reglement op de gerechtskosten in strafzaken, bij brief aan een advocaat en op diens verzoek, inlichtingen verstrekt, welke hij geput heeft uit ter griffie bewaarde minuten van vonnissen en uit aldaar bewaarde dossiers, alsook uit de ter griffie krachtens artikel 600 W.Sv. bijgehouden registers.

O.M. t/ Van de Parre Urbain.

Overwegende dat het Openbaar Ministerie tijdig en regelmatig beroep heeft ingesteld;

Overwegende dat de beklaagde, bediende in de griffie van de Rechtbank van eerste Aanleg te Kortrijk, in een brief gericht aan een advocaat van de balie van Ieper en op dezes aanvraag, inlichtingen heeft mede-

gedeeld welke hij ingewonnen had uit minuten van vonnissen en uit bundels berustende ter griffie en ook uit de registers ter griffie bijgehouden ingevolge art. 600 van het Wetboek van Strafvordering;

Overwegende dat een griffiebediende behoort tot de personen die door staat of beroep bewaarder zijn van de hen toevertrouwde geheimen en dat de beklaagde door het mededelen aan derden, zonder toelating van de Heer Procureur-generaal of van de Heer Procureur des Konings, van uittreksels uit vonnissen en uit strafrechtelijke bundels, vrijwillig ambtsgeheimen heeft geschonden of geopenbaard;

Dat derhalve de verdenking bewezen is;

Dat evenwel ten voordele van de beklaagde verzachtende omstandigheden voorhanden zijn spruitend uit de afwezigheid van vroegere veroordelingen, en dat naar het oordeel van het Hof, het feit ten laste van de beklaagde, enkel aanleiding kan geven tot het opleggen van een politiestraf;

Dat echter sedert de dag der feiten meer dan een vol jaar is verlopen;

Dat derhalve de openbare vordering vervallen is door verjaring;

Om deze redenen :

Het Hof, rechtdoende op tegenspraak;

Gelet op art. 85 en 458 van het Strafwetboek; art. 23 der Wet van 17 april 1878; art. 211 van het Wetboek van Strafvordering en art. 24 der Wet van 15 juni 1935, alle wetsbepalingen door de Heer Voorzitter ter terechtzitting van heden aangeduid;

Ontvangt het ingestelde beroep en erover beslissend :

Doet het bestreden vonnis teniet en opnieuw wijzende :

Verklaart de openbare vordering vervallen door verjaring;

Laat de kosten van het beroep ten laste van de Staat;

BURGERLIJKE RECHTBANK VAN ANTWERPEN

1e Kamer — 19 juni 1959.

Voorzitter : M. De Preter.

Rechters : M.M. Ceulemans en Dillen.

Advokaten : Mrs. L. Delwaide en A. Meeus.

Verbintenissen. — Geldigheid van een overeenkomst tot stand gekomen door briefwisseling. — Onteigening. — Gemeente. — Recht van de gemeente mededelingen te doen aan het publiek.

1. Wanneer er ten gevolge van onderhandelingen gevoerd door een wederzijdse briefwisseling een akkoord tot stand komt, dan ontstaat er een geldige overeenkomst die bindend is voor de partijen. De ene partij is niet gerechtigd achteraf aan de andere partij verplichtingen op te leggen die voorheen nooit onder ogen waren genomen. In casu is zulke overeenkomst geldig met betrekking tot het afstaan van gronden door een partikulier tegen een bepaalde wederprestatie van de gemeente.
2. Een gemeente heeft het recht zulke mededelingen te doen aan het publiek als zij het nuttig acht, en haar kan hiervoor geen fout aangewreven worden evenmin als een misbruik van recht haar kan verweten worden, zolang niet bewezen is dat door deze mededeling aan een partikulier schade wordt veroorzaakt.

Bosmans t./ gemeente Kalmthout.

Aangezien aanlegger in rechte wil doen vaststellen dat er in de loop van de maand februari 1956 tussen hem en verweerster en bij briefwisseling een overeenkomst ontstond, volgens dewelke hij haar enerzijds een stuk grond afstond en zij zich anderzijds verbond een bouwtoelating te verlenen, aan de kopers van een perceel der door hem verkavelde gronden, mits het Bestuur van Stedebouw zijn goedkeuring aan die toelating zou verlenen, en op voorwaarde dat iedere aanvrager zowel kosteloos een strook grond van 6 m. breed zou afstaan aan verweerster als zelf instaan voor verharding en onderhoud van de wegenis, hierop aan te brengen;

Overwegende dat aanlegger terecht aanvoert dat door gevoerde briefwisseling een akkoord tussen partijen tot stand kwam, dat verweerster achteraf en wel op 28 maart 1956 wilde veranderen, met aan aanlegger een bijvoeglijke verplichting op te leggen, die voorheen nooit onder ogen was gekomen geweest wanneer ter gelegenheid van de afstand door aanlegger van een strook grond ten voordele van verweerster, de kwestie van de aan te leggen wegenis besproken was geworden;

Overwegende derhalve dat aanlegger dient ingevolg waar hij voorhoudt dat het akkoord dat hij ter gelegenheid van zijn grond-afstand met verweerster sloot, de aanvankelijk voorziene verplichting om zelf en vooraanstaand een wegenis te bekostigen, uitschakelde en verweerster zich naar de aldus beperkte overeenkomst te gedragen heeft;

Overwegende dat aanlegger zich ook beklaagt over de aanwezigheid van een bord, dat verweerster in de onmiddellijke buurt van zijn gronden had doen aanbrengen en waarop te lezen stond dat eventuele liefhebbers van deze percelen, alvorens te kopen, eerst inlichtingen moeten vragen ten gemeentehuize;

Overwegende dat aanlegger deze handelwijze als een misbruik van recht betitelt, doch dat men aan de gemeente het recht niet kan ontkennen zulke mededelingen aan het publiek te doen, die zij nuttig acht, en er dan ook geen aanleiding is om op grond van zulke mededeling en de gebezigde tekst, haar een foutief optreden aan te wijzen;

Overwegende dat aanlegger ook niet bewijst enige schade te hebben geleden;

Om deze redenen,

De Rechtbank, na beraad, alle andere of verdere besluiten verwerpende,

Rechthoudende op tegenspraak,

Verklaart de ingestelde eis ontvankelijk en principeel gegrond;

Verklaart geldig de overeenkomst die tussen partijen bij brieven van 8 en 28 februari 1956 gesloten werd en waarbij enerzijds verweerster zich verbond : « aan de kopers van een perceel grond der verkaveling van aanlegger en gelegen tussen de Putsesteenweg en Korte Heuvelstraat, bouwtoelating te verlenen; mits het Bestuur voor Stedebouw te Antwerpen eveneens goedkeuring voorbehoudt, op voorwaarde iedere aanvrager voor bouwvergunning kosteloos een strook grond ter breedte van 6 m. als wegenis aan de Gemeente afstaat en steeds zelf zal instaan voor verharding en onderhoud dier wegenis » en anderzijds aanlegger zijn akkoord gaf tot afstand van al zijn rechten aan verweerster betreffende zijn eigendom gelegen in de wegenis, genaamd « Den Dijk » tussen de Fr. Raatsstraat en Kastanjendreef en plus minus 200 meter van de Lindendreef tot de Kastanjendreef ».

BURGERLIJKE RECHTBANK TE MECHELEN

Kortgeding. — 14 januari 1960.

Voorzitter : M. Croonen.

Advokaten : Mrs. De Wachter en H. Nobels.

1. **Feitelijkheid. — Uitvoering van werken op andermans eigendom.**
2. **Belofte van verkoop in de zin van art. 1589 B.W. — Heeft geen eigendomsoverdracht ten gevolge.**

1. *Het uitvoeren en/of doen uitvoeren van werken op andermans eigendom zonder toestemming van de eigenaar levert een feitelijkheid op.*
2. *De bij artikel 1589 B.W. bedoelde belofte van verkoop is een eenzijdig contract, waarbij de verkoper zich eenzijdig verbindt een bepaalde zaak tegen een bepaalde prijs te verkopen en de eventuele koper het voordeel van deze verbintenis aanvaardt zonder zich echter als koper te verbinden. De belofte van verkoop doet een verbintenis om iets te doen ontstaan. Zij draagt echter geen eigendom over.*

P. t/ Gemeente H. en V.

Aangezien de eiser bij geregistreerd exploit van deurwaarder J. De Blauw te Mechelen, dd. 4 januari 1960, de verweerders liet dagvaarden in kortgeding, ten einde voor recht te horen zeggen dat het afsteken van graszoden, het uitrukken van hagen en het leggen van riolering op het perceel gelegen te H., gekadastréerd wijk A., nummer 701, door verweerders tegen wil en dank van eiser, een zware feitelijkheid uitmaakt waardoor het eigendomsrecht van eiser onbetwistbaar wederrechtelijk geschonden werd; aan verweerders te horen bevelen een einde te stellen aan deze feitelijkheid door binnen de 24 uren na de betekening van het bevelschrift alle werken verricht op het eigendom van eiser, weg te nemen en zijn eigendom bovendien in zijn oorspronkelijke staat te herstellen;

En bij gebreke dit te doen eiser van nu af en voor alsdan te horen machtigen deze werken uit te voeren op kosten van de verweerders solidair, eisbaar door het enkel vertoon der kwijtschriften en facturen;

Akte te horen verlenen aan eiser van zijn voorbehoud voor wat betreft de aangerichte schade en de nog aan te richten schade; verweerders solidair te horen verwijzen in de kosten; dit alles bij bevelschrift uitvoerbaar op de minuut, spijs elk verhaal en vóór de registratie;

Aangezien de eiser laat gelden dat hij eigenaar is van een perceel bouwland, gelegen te H., gekadastréerd wijk A nummer 701, groot 46 aren 20 ca.;

Dat de tweede verweerder voor rekening van de eerste verweerder op voormeld perceel, graszoden heeft uitgetrokken en hagen uitgerukt en thans riolering aanlegt met het oog op het uitvoeren van bestratingswerken, dit alles zonder toestemming van eiser;

Dat de verweerders door deze handelwijze ontegensprekelijk zijn eigendomsrecht wederrechtelijk hebben verkracht;

Dat de eiser vraagt aan deze feitelijkheid onmiddellijk een einde te stellen en het eigendom in zijn oorspronkelijke staat te herstellen;

Aangezien de eerste verweerder laat gelden dat er in casu geen spraak kan zijn van wederrechtelijk uitgevoerde werken, vermits eiser op 8 december 1955 in haar voordeel een belofte van verkoop heeft onder-

tekend betreffende de strook grond groot 446 m2 en dit tegen de prijs van 5.352 frank;

Dat de eerste verweerder voorhoudt dat naar luid van artikel 1589 van het Burgerlijk Wetboek de belofte van verkoop, als verkoop geldt;

Aangezien echter de bij het artikel 1589 van het Burgerlijk Wetboek bedoelde belofte van verkoop, een eenzijdig contract is, waarbij de verkoper zich eenzijdig verbindt een bepaalde zaak tegen een bepaalde prijs te verkopen en de gebeurlijke koper het voordeel van deze verbintenis aanvaardt, zonder zich nochtans als koper van het eigendom te verbinden;

Aangezien de belofte van verkoop die dan ook slechts een verbintenis van iets te doen doet ontstaan, geen overdracht van eigendom inhoudt en hieruit volgt dat de eerste verweerder door de aangeane belofte van eiser, niet het eigendomsrecht van bedoelde straatgrond heeft verkregen en wederrechtelijk de werken heeft uitgevoerd;

Aangezien de beschikkingen van artikelen 2, 34, 36, 37, 40, 41 der wet van 15 juni 1935, op het gebruik der talen in gerechtszaken, werden nageleefd;

Om deze redenen :

Gezien de hoogdringendheid en beslissende ten voorlopige titel, alle rechten van partijen ten gronde vrijwende, bevelen aan de verweerders een einde te stellen aan deze feitelijkheid door binnen de 24 uur na de betekening van het tegenwoordig bevelschrift, alle werken verricht op het eigendom van eiser weg te nemen en zijn eigendom bovendien in zijn oorspronkelijke staat te herstellen;

En bij gebreke door de verweerders hieraan te voldoen, machtigen de eiser van nu af en voor alsdan deze werken uit te voeren op kosten van de verweerders solidair, inbaar door het enkel vertoon van de kwijtschriften en facturen;

Verlenen akte aan de eiser van zijn voorbehoud wat betreft de aangerichte en nog aan te richten schade;

Veroordelen de verweerders solidair tot de kosten;

Zeggen dat er geen redenen bestaan het tegenwoordig bevelschrift uitvoerbaar te verklaren op de minuut en vóór de registratie.

BALIELEVEN**VERBOND DER BELGISCHE ADVOKATEN**

Pleitwedstrijd van 11 juni 1961

REGLEMENT**I. Deelneming, Prijzen en Jury.**

1. De wedstrijd is voorbehouden aan de confraters van de Belgische balies die op 31 december 1959 sinds min dan vijf jaar de eed hebben afgelegd. Nochtans zijn de laureaten der vorige jaren tot deze wedstrijd niet toegelaten.

2. Iedere balie duidt, door het orgaan van de Voorzitter der Conferentie van de Jonge Balie en, daar waar dergelijke conferentie niet bestaat, door het orgaan van de Heer Stafhouder, de kandidaat of de kandidaten aan die aan de wedstrijd zullen deelnemen. Iedere balie kan slechts één kandidaat voor de nederlandsstalige wedstrijd en slechts één kandidaat voor de franstalige wedstrijd aanduiden.

3. Het Verbond hecht een eerste prijs van 7.500 fr.

aan de nederlandstalige wedstrijd en een eerste prijs van 7.500 fr. aan de franstalige wedstrijd.

4. De Heer Voorzitter van het Verbond hecht een tweede prijs van 3.000 fr. aan de nederlandstalige wedstrijd en een prijs van 3.000 fr. aan de franstalige wedstrijd.

5. Daarbij hecht Mr. Raymond Janne van de Balie te Luik, uittredend Voorzitter van het Verbond, nog een bijzondere prijs van 3.000 fr. voor de franstalige kandidaat die het beste pleidooi in het nederlands zal hebben gehouden.

6. De jury voor de nederlandstalige wedstrijd wordt voorgezeten door de Heer Stafhouder René Victor van de Balie te Antwerpen. De jury voor de franstalige wedstrijd wordt voorgezeten door de heer Stafhouder Victor Lambert van de balie te Luik.

7. Zowel voor de nederlandstalige als voor de franstalige wedstrijd wordt de jury samengesteld uit de voorzitter en twee bijzitters. Deze laatsten zullen voorzitters zijn van respectievelijk nederlandstalige en franstalige Conferenties van de Jonge Balie.

De bijzitters worden door het lot aangeduid.

II. Agenda.

1. Op 12 april 1960 werd door de zorgen van het Verbond overgegaan tot het toekennen door het lot aan ieder kandidaat van een ordenummer. De uitslag hiervan is aangeduid onder de rubriek « III. Inlichtingen ».

2. De kandidaten die zich een oneven nummer zien toekennen hebben de keus van het onderwerp en moeten de bundel samenstellen. Die bundel zal een dagvaarding en eventueel de overtuigingsstukken bevatten. De bundel wordt aldus ne variatur samengesteld.

Op 30 april 1960 zullen de kandidaten die zich een oneven nummer zagen toekennen, hun bundel aan hun tegenstrever mededelen. Deze is de kandidaat aan wie het beantwoordend even nummer werd toegekend.

3. De kandidaten die zich een even nummer zien toekennen hebben de keus tussen eis en verweer.

Op 7 mei 1960 zullen die kandidaten hun keus aan hun tegenstrever doen kennen.

4. Op 21 mei 1960 deelt verweerder zijn besluiten mede aan zijn tegenstrever.

5. Op 4 juni 1960 deelt eiser zijn besluiten mede aan zijn tegenstrever.

6. Op 4 juni 1960 zullen de kandidaten die bundel hebben samengesteld een kopij van de dagvaarding, en, eventueel, van de bewijsstukken, aan de Heer Stafhouder Victor sturen. Dezelfde dag zullen al de kandidaten een kopij van hun besluiten aan de Heer Stafhouder Victor sturen. De kandidaten zullen op goed zichtbare wijze hun ordenummer op ieder der kopijen aanduiden.

7. Op 4 juni 1960 zullen alle kandidaten aan de gedelegeerde voor de pleitwedstrijd laten weten dat ze al de hen opgelegde plichten hebben volbracht.

8. Op 11 juni 1960 zal de pleitwedstrijd doorgaan in het gerechtshuis te Brussel. Hij zal om 10 uur aanvangen. Ieder pleidooi zal ongeveer vijftien minuten in beslag nemen. De voorzitter van de jury bepaalt de orde der pleidooien.

Om 13 uur wordt door het Verbond een lunch aan al de kandidaten aangeboden.

Om 14.30 uur herbeginnen de debatten. De uitslagen worden dezelfde dag bekend gemaakt.

9. De prijzen zullen aan de laureaten uitgereikt worden tijdens de algemene vergadering van het Verbond op 25 juni 1960 te Antwerpen.

III. Inlichtingen.

Voorzitter van het Verbond :

De Heer Stafhouder Nobert BILTRIS, Belgiëlei, 185, Antwerpen.

Voorzitter van de Jury :

De Heer Stafhouder René VICTOR, Justitiestraat, 21, Antwerpen.

Gedelegeerde voor de Pleitwedstrijd :

Mr Arnould BAYART, Messidorlaan, 202, Brussel 18.

DEELNEMERS.

1. Conferentie van de Jonge Balie te Brugge.

Voorzitter : Mr Paul DUCHEYNE, Nieuwe Gentweg, 104, Brugge.

Pleiter : Mr Paul D'HOEST, Twijnstraat, 13, Brugge.

2. Conferentie van de Jonge Balie te Kortrijk.

Voorzitter : Mr Germain VAN WONTERGHEM, Rooseveltplein, 14b, Kortrijk.

Pleiter : Mr Walter VAN HAESBROUCK, Beheerstraat, 76, Kortrijk.

3. Conferentie van de Jonge Balie te Turnhout.

Voorzitter : Mr Emile van den HOVE d'ERTSEN-RIJCK, Paterstraat, 25, Turnhout.

Pleiter : Mr Willy BIJL, Jacobs Smitsstraat, 64, Mol.

4. Conferentie van de Jonge Balie te Mechelen.

Voorzitter : Mr Victor DEWACHTER, Leopoldstraat, 87, Mechelen.

Pleiter : Mr Luc VAN DE VELDE, F. de Merodestraat, 29, Mechelen.

5. Conferentie van de Jonge Balie te Dendermonde.

Voorzitter : Mr Etienne DERIDDER, Kazernestraat, 18, Dendermonde.

Pleiter : Mr J. DE SCHAEPDRIJVER, Arbeidstraat, 38, Aalst.

6. Vlaamse Conferentie bij het Hof van Beroep te Gent.

Voorzitter : Mr. Antoine DHOOGE, Schoolstraat, 36, Ledeberg.

Pleiter : Mr Walter VERHAEGEN, Zandpoortstraat, 33, Gent.

7. Vlaams Pleitgenootschap bij de Balie te Brussel.

Voorzitter : Mr Arnold BAYART, Messidorlaan, 202, Brussel 18.

Pleiter : Mr Jaak VAN DOORSELAERE, Voltairelaan, 120, Brussel 3.

8. Vlaamse Conferentie bij de Balie te Antwerpen.

Voorzitter : Mr Georges FRANCK, Van Breestraat, 20, Antwerpen.

Pleiter : Mr Mariette VERRYCKEN, Belgiëlei, 15b, Antwerpen.

9. Conferentie van de Jonge Balie te Hasselt.

Voorzitter : Mr Hubert GEYSKENS, Hasseltsesteenweg, 35, Beringen.

Pleiter : Mr Valentin KNOPS, Minderbroederstraat, 19, St. Truiden.

10. Conferentie van de Jonge Balie te Leuven.

Voorzitter : Mr Hervé NELISSEN-GRADE, Maria Theresiastraat, 97, Leuven.

Pleiter : Mr André VERBIST, Parijsstraat, 38, Leuven.

* * *

NOTA. Alle belanghebbende confraters worden verzocht eventuele vergissingen in deze inlichtingen dadelijk aan de gedelegeerde voor de pleitwedstrijd mede te delen.

Vlaams Pleitgenootschap bij de Balie te Brussel

Op 24 maart ll. om 20 u. 30 in de zaal van de plechtige zittingen van het Hof van Verbreking in het gerechtsgebouw te Brussel, richtte het Vlaams Pleitgenootschap een lezing in waar als spreker optrad Mr. J.-A. Jonkman, voorzitter van de Eerste Kamer der Staten-Generaal der Nederlanden, die als onderwerp had gekozen «De positie van de Eerste Kamer der Staten-Generaal der Nederlanden».

Deze zitting werd opgeluisterd door de aanwezigheid van talrijke hoge personaliteiten en hoge magistraten en namelijk :

Zijne Excellentie Jonkheer Teixeira de Mattos, ambassadeur der Nederlanden.

De heer Merchiers, Minister van Justitie;

De heer Nyssens, Stafhouder van de Orde van Advocaten bij het Hof van Beroep;

De heer Suetens, Eerste Voorzitter van de Raad van State;

De heer van der Straeten, Auditeur Generaal bij het Krijgshof;

De heer Raymaekers, Voorzitter van de Rechtbank van koophandel;

alsook :

De heer Struye, Voorzitter van de Senaat;

Zijne Excellentie Dr Linthorst Homan, Permanent Vertegenwoordiger van Nederland bij de Europese Gemeenschappen;

Dr Baron van Lynden, Secretaris-Generaal van de Nederlands-Belgisch-Luxemburgse Douane Unie.

* * *

De Voorzitter van het Vlaams Pleitgenootschap, Mr. Arnould Bayart, stelde de spreker voor aan het publiek. De loopbaan van Mr. J.-A. Jonkman heeft de vorm van een driptiek : de magistratuur, het onderwijs en de politiek. De magistratuur : vóór de oorlog was hij advocaat-generaal bij het Hoog-gerechtshof in Indonesië, in 1945-46 wnd. procureur-generaal aldaar, en daarna raadsheer in de Bijzondere Raad van Cassatie. Het onderwijs : spreker werd benoemd tot hoogleraar aan de Universiteiten te Utrecht en te Leiden. Zijn vakken zijn het Indisch en Nederlands straf- en strafprocesrecht. De politiek : Mr. J.-A. Jonkman was van 1946 tot 1948 Minister van Overzeese Gebiedsdelen. Thans is hij voorzitter van de Eerste Kamer.

Spreker nam dan het woord, en vroeg, dat indien hij, gewezen lid van de staande magistratuur, zijn lezing gezeten gaf, men hem zou willen verontschuldigen rekening houdend met een verblijf in de niet zeer gastvrije Japanse kampen. Uiterst vlot behandelde Mr. J.-A. Jonkman zijn onderwerp in een betoog waar zijn gehechtheid aan de Nederlandse staatkundige instellingen en zijn pikante zin voor humor afwisselend hun uitdrukking vonden.

* * *

De Nederlandse Eerste Kamer heeft een enige positie te midden van de «hogerhuizen» in de wereld. Die positie is zeer verschillend b.v. van die van The House of Lords, de Amerikaanse Senaat, de Franse Senaat en ook de Belgische Senaat. Dit is niet verwonderlijk, want het ligt toch in het wezen van de democratie, dat ieder volk op eigen wijze de democratische gedachte verwezenlijkt. Te bedenken is, dat de Nederlandse Eerste Kamer haar ontstaan mede dankt aan de wensen in 1815 uitgedrukt door België (!) en dat zij thans ook deelneemt in de Beneluxraad.

Vooreerst is echter een begrip nodig van de voornaamste kenmerken van het *Nederlands staatsbestel* nu in 1960, waarin de Eerste Kamer haar plaats heeft.

Nederland is een aloude democratie, ontstaan, gegroeid en ingericht naar 's lands eigen wijs en eer, en telkens aangepast aan de eisen van de tijd.

Een belangrijke rol speelden in dat staatsbestel, van de oorsprong af en voortdurend : de Provincies, de Staten-Generaal en het Huis van Oranje. De Republiek der Zeven Provinciën, met haar Staten-Generaal en stadhouders, is voortgekomen uit de strijd tegen Spanje; na de Franse tijd is die Republiek omgezet in het Koninkrijk der Nederlanden. Het Nederlands staatsbestel heeft niet als grondslag de leer van de volkssoevereiniteit maar wel het inzicht het staatsbestel te funderen, enerzijds, op een regering zo sterk als nodig, met eigen recht der overheid, en, anderzijds, op een eigen stelsel van «checks and balances» waar niemand overheerst maar waar velen mede verantwoordelijkheid dragen. Dergelijk stelsel maakt voortdurend beroep op *samenwerking en redelijkheid*.

Na de tweede wereldoorlog waaronder Nederland de Duitse en Japanse bezetting moest ondergaan, ontstond de z.g. «nieuwe rechtsorde» gekenmerkt door de afscheiding van Indonesië, het statuut tussen Nederland, Suriname en de Nederlandse Antillen (statuut waaraan de grondwet is ondergeschikt) en de bewindsregeling voor Nederlands Nieuw-Guinea (bewindsregeling die aan de Gronwet is ondergeschikt). Dit bewind over Nieuw-Guinea wordt gevoerd in overeenkomst met het Handsvest van de Verenigde Naties, doch wordt betwist door Indonesië.

Door de grondwet wordt de bevordering en de ontwikkeling van de internationale rechtsorde voorgeschreven en daartoe is een afwijking van de grondwet mogelijk met 2/3 meerderheid in beide Kamers.

* * *

De *Staten-Generaal* zijn verdeeld in twee Kamers. Als regel vergaderen ze afzonderlijk, en slechts in bepaalde gevallen verenigd.

De duur van de zitting gaat, in de praktijk, van de 3^e dinsdag in september tot zaterdag vóór die dag in het volgend jaar.

Ministers en Staatssecretarissen zijn geen lid van een der Kamers, maar ze hebben wel «zitting» in beide Kamers.

Het stelsel is gekenmerkt door het dualisme : Kroon en Staten-Generaal.

De taak van de Staten-Generaal bestaat, in hoofdzaak, in het medewetgeven, het mede vaststellen van de begroting, het goedkeuren van de verdragen, het controleren van de regering. De ministers zijn verantwoordelijk vóór de Staten-Generaal, maar ze kunnen kamerontbinding uitlokken.

De Staten-Generaal zijn ook de Staten-Generaal van het Koninkrijk. In die hoedanigheid werken ze samen met de Staten van Suriname en van de Nederlandse Antillen. De Gevolmachtigde Ministers van Suriname

en van de Nederlandse Antillen hebben, bij Koninkrijksaangelegenheden, zitting in de vergaderingen van de Kamers.

* * *

De twee Kamers vertegenwoordigen tezamen het gehele Nederladse volk in zijn voornaamste onderscheidingen. De leden van beide Kamers worden gekozen op grondslag van evenredige vertegenwoordiging en voor beide Kamers worden dezelfde vereisten gesteld voor lidmaatschap. In beide Kamers wordt gestemd «zonder last of ruggespraak». Beider medewerking is onmisbaar bij de uitoefening van hun volledige taak. In beide geldt als regel de schriftelijke voorbereiding van de openbare beraadslagingen, waarbij nochtans uiteraard de commissies in de Tweede Kamer een belangrijker rol spelen dan in de Eerste Kamer. Beide Kamers bezitten het recht van interpellatie en van enquête. De Staten-Generaal hebben het recht van initiatief, doch hiermede moet de Tweede Kamer beginnen.

* * *

Het verschil tussen beide Kamers ligt vooreerst in het ledental, 150 voor de Tweede Kamer en 75 voor de Eerste Kamer. Dit zijn vaste getallen.

De leden van de Tweede Kamer worden direct verkozen voor 4 jaren, die van de Eerste Kamer worden indirect verkozen: ze worden namelijk allen door de Provinciale Staten verkozen.

De leden van de Eerste Kamer worden voor zes jaren verkozen en om de drie jaren treden 38 of 37 leden af.

Dit stelsel heeft als gevolg dat het vertegenwoordigend aanzien van de Kamers op verschillende tijdstippen wordt getoetst.

* * *

Voor wat betreft de *bevoegdheden* is de *Tweede Kamer* altijd eerste instantie, en zij alleen heeft recht van amendement t.a.v. wetgeving en begroting. Haar behoort de voordracht van de leden van de Hoge Raad en van de Algemene Rekenkamer. Zij bezit een recht van vervolging van bepaalde hoge functionarissen wegens ambtsmisdriven.

De fractievoorzitters van de Tweede Kamer worden, bij kabinetsformatie, geraadpleegd door de Koningin en min of meer uitvoerig door de informateurs of formateurs. De taak van de Tweede Kamer is dus omvangrijker en zij heeft een ruimer en directer invloed op het regeringsbeleid.

Dit brengt mede dat tweede-kamerlidmaatschap min of meer een hoofdbetrekking uitmaakt. Hiermede gaan dan gepaard niet alleen vergoeding van kosten, maar ook schadeloosstelling en pensioen.

De *Eerste Kamer*, daartegenover, is dus altijd tweede instantie, zonder recht van amendement. Zij kan alleen aannemen, verwerpen of uitstellen, en daarmede is het dan afgelopen.

Doch, zoals boven is gezegd, haar medewerking is onmisbaar, en zodoende oefent ze vooral toezicht uit op de algemene gang van zaken bij wetgeving en bestuur; al kan zij zich ook met details bezig houden welke naar haar mening in de Tweede Kamer onvoldoende aandacht kregen. Zij wordt wel getypeerd als kamer van revisie en heeft dan ook het laatste woord, maar ze kan bovendien het werk van de Tweede Kamer aanvullen en zelfstandig de regering controleren. Haar taak is dus beperkt maar haar invloed is mogelijk onbeperkt.

Het eerste-kamerlidmaatschap is een zuivere nevenbetrekking. Daarom genieten haar leden alleen enige vergoeding zonder schadeloosstelling of pensioen. Normaal houdt ze maar een vijftigtal vergaderingen per jaar (als regel op dinsdag, zo nodig op woensdag voortgezet).

Zoals Professor Anema het zegt, er zijn aldus twee «soorten» volksvertegenwoordigers. In de Eerste Kamer heerst immers een andere sfeer. Gewoonlijk treft men er meer onderlinge waardering en minder scherpe politieke tegenstellingen.

De Eerste Kamer is geheel zelfstandig, maar uiteraard in feite sterk afhankelijk van wat Regering en Tweede Kamer hebben gedaan vóór een zaak bij haar aanhangig wordt gemaakt. Soms wordt ze wel eens gepraamd door tijdnood. Meestal is de Eerste Kamer ten slotte aanvaardend en «meegaand» alhoewel min of meer critisch en om nadere toelichting vragende en betrekkelijk zelden is ze verwerpend. In het algemeen speelt ze de rol van een modérateur.

En volgens de woorden van Mr. Pillema is de Eerste Kamer in wezen allereerst geroepen om, indien nodig, elke machtspositie, die in de staat te groot wordt, te trachten te breken.

* * *

Het tweekamerstelsel is dus een wezenlijk bestanddeel van het tegenwoordig Nederlands Staatsbestel.

Het dient ter waarborging van het werkelijk representatief karakter van de Staten-Generaal. Het is een onmisbare schakel in het stelsel van «checks and balances» en het bevordert de samenwerking. Het bevordert ook een weloverwogen besluitvorming en het maakt een veelzijdige controle mogelijk van het regeringsbeleid. Het geeft ten slotte aan de regering een ruime gelegenheid dat beleid toe te lichten en te verdedigen.

* * *

Als naoorlogse voorbeelden van het optreden van de Eerste Kamer heeft men: het verhinderen van de invoering van de stemoverdracht (1952), het vertragen en verzachten van de ontinternationalisering van Nieuw-Guinea (1952/56), haar sterk verzet tegen de grenscorrecties (april '49), aangelegenheid waarbij de Eerste Kamer slechts heeft gezwicht voor een dreigende kabinetskwesie in de moeilijke jaren met Indonesië.

* * *

De Nederlandse Eerste Kamer is aldus geworden tot een typisch Nederlands democratisch instituut, interessant wellicht voor ieder die politieke en staatsrechtelijke belangstelling voelt, en in het bijzonder, zo hoopt Mr. Jonkman, voor Nederland's vrienden in de Benelux.

Vlaamse Conferentie bij de Balie te Antwerpen

Daar de sekretaris, — die heeft het immers altijd gedaan —, vergeten was het aanvangsuur op het rondschriven te vermelden, kwamen de confraters rond negen uur gemoedelijk afgezakt naar het Hôtel de Londres, waar het bestuur reeds een uur met stijgende onrust stond te wachten in gezelschap van de spreker, die op 1 april het woord zou voeren, Prof. Dr. H.D. de Vries Reilingh, hoogleraar in de sociale aardrijkskunde en de sociografie aan de Universiteit te Amsterdam, auteur van een als standaardwerk geldend boek «België» en samen met Prof. van Haegen

doren, schrijver van de essay « Noord-Zuidverbinding », wat ook de titel was van de voordracht die deze eminente kenner van Noord- en Zuid-Nederland gaf.

De titel had niets te maken met de gekende spoorwegwerken, maar met iets dat nog meer tijd nodig heeft om tot stand te komen, te weten een nauwere samenwerking tussen de lage landen bij de zee.

De spreker zette, na een inleiding door Mr G. Franck, uiteen dat hij het woord « verbinding » eerder opvatte als een soort partnership, doch geenszins als een volkomen eenmaking.

Is de betrachting naar een nauwere samenwerking tussen Nederland en België geen regionalisme? Is deze betrachting te rechtvaardigen in een tijd waarin ieder- een Europees en « mondiaal » voelt en denkt?

Integendeel, vanuit Europees standpunt is een samenwerking tussen twee kleine staten met nagenoeg gelijklopende belangen, gewenst.

Daarenboven maakt de kulturele verscheidenheid het wezen en de rijkdom van Europa uit, zodat er geen gevaar in bestaat de nadruk te leggen op de toenadering van twee streken die samen een kulturele eenheid vormen, zij het dan één, die kwantitatief niet de grootste is.

Vervolgens onderzocht Prof. de Vries-Reilingh de oorzaken van het al te veel bestaande wantrouwen, en de al te talrijke misverstanden.

Deze moeilijkheden zijn van sociologische en psychologische aard, waardoor een samenwerking juist moeilijker wordt dan tussen landen zonder kulturele band.

Prof. de Vries Reilingh onderscheidt een drievoudige driedigtheid die de zaken bemoeilijkt:

1. de spreker meent drie etnische groepen te moeten onderscheiden: Nederlanders, Vlamingen en Walen.

2. er zijn drie ideologieën: het katholicisme, het protestantisme en het humanisme.

3. drie toonaangevende kultuursferen komen hier samen: de Romaanse, de Germaanse en de Angelsaksische.

De tegenstellingen tussen al deze groepen zijn in meerdere of mindere mate emotioneel geladen;

De provincies Holland b.v. zijn een streek van protestantse traditie.

De inwoners van dit gebied zien met lede ogen de snel groeiende bevolkingsaanwas van het katholieke landsgedeelte. Zij voelen zich kwetsbaar, en nemen een meer starre houding aan dan vroeger.

Wat de kultuursferen betreft, is Noord-Nederland, vooral na de tweede wereldoorlog Angelsaksisch georiënteerd.

Vlaanderen ontworstelt zich van de Romaanse kultuurinvloeden en zoekt eerder aansluiting bij Duitsland.

Er zijn volgens Prof. de Vries Reilingh, wegens de eenheid van godsdienst, vooral kontakten met het Rijnland.

In Vlaanderen heeft men daarenboven tweespalt tussen de katholieken en de sterker wordende vrijzinnige groep.

Wallonië telt meer vrijzinnigen, doch nog een aanzienlijk aantal katholieken in een protestantse minderheid. De Walen zijn, kultureel gezien, uitsluitend Frans gericht.

Alsof dit alles nog niet genoeg is, dient er nog rekening gehouden te worden met een aantal « pressure-groups » wier macht en aanzien de tegenstellingen niet verzachten.

We denken dan aan de politieke partijen, de syndi-

katen, de concerns, de adel, de geestelijkheid, de vrijmetselaars, enz.

In België hebben we daarenboven nog het prestige van de Franse taal die, sociaal gezien, een sterke druk uitoefent op het Nederlands, waarvan het kerngebied kleiner is. Nog steeds, hoewel in snel afnemende mate, hebben we af te rekenen met een sociale taalbarrière.

Demografische factoren spelen ook een rol. Zowel als de protestanten in Nederland zich door het opkomende katholicisme bedreigd voelen, zijn de Walen wantrouwig tegenover het Vlaamse geboorteoerschot.

De spreker vestigt, wat Holland betreft, o.a. de aandacht op merkwaardige verschijnselen.

1. de 50 à 60.000 emigranten die per jaar Nederland verlaten zijn hoofdzakelijk protestanten. Thans beginnen ook katholieken uit te wijken, maar dan vaak... in parochiaal verband.

2. de bevolkingsaan groei der Nederlandse katholieken ligt veel hoger dan deze van de katholieken in de aangrenzende Belgische en Duitse provincies.

Er schijnt dus wel degelijk kwestie te zijn van bewuste militante produktie, ingegeven door een hoog ambitieniveau en een overgecompenseerd gevoel van demografische achterstand.

Dit alles brengt de protestanten er toe meer aansluiting te zoeken bij Engeland en Skandinavië dan bij hun zuidelijke taalgenoten.

Ieder voelt zich meer lid van een groep dan van het geheel. Dit is het verschijnsel dat men in Nederland de « verzuiling » heet, verschijnsel dat aldaar veel zorgen baart.

Ook de Vlamingen kennen dit verzuilingsverschijnsel in hoge mate, vooral wat de tegenstelling klerikalen en antiklerikalen betreft.

De vooruitzichten op een spoedige oplossing van deze verzuiling zijn niet rooskleurig.

De stugge Calvinistische Hollander cultiveert een meerderwaardigheidsgevoel. Hij meent te behoren tot een uitverkoren volk, net als de Engelsman, en ziet neer, niet alleen op de vreemdelingen, maar ook op de andersdenkende landgenoten.

Hij is geen kultuurpropagandist, zoals de Fransman b.v., omdat hij zijn kultuur zo superieur acht dat een ander er toch geen deel in kan hebben.

De Vlaming daarentegen heeft nog steeds het minderwaardigheidsgevoel dat zijn neiging tot regionalisme en het gebruiken van dialect verklaart. Dit speelt de Fransen in de kaart, die de Vlaamsen beschouwen als een soort Basken of Bretons.

De Walen, die zich dragers achten van een universalistische kultuur, voelen zich meerderwaardig en doen aan kultuurimperialisme.

Tot hier besprak Prof de Vries Reilingh voornamelijk de factoren die een negatieve werking op de Noord-Zuidverbinding uitoefenen, en die iets krampachtigs in de situatie brengen.

Toch zijn er ook een reeks positieve factoren; de verwantschap der eenheid van taal en letterkunde.

Ook de andere kunstgroepen, muziek, schilderkunst, beeldhouwkunst, zouden aan inspiratie winnen door meer onderlinge kontakten op het Nederlands vlak.

Er moet gestreefd worden naar een eenheid in de wetenschappelijke terminologie.

Onze lage landen hebben ook het voordeel dat zij niet geneigd schijnen zich te laten overheersen door militairen, zoals thans het geval is in Frankrijk, Amerika, de Oosterse landen, enz.

Door onze monarchistische instellingen zijn wij behoed tegen de nadelen van het extreme parlementarisme.

Wij zijn verwant doch er zijn voldoende verschillen om bevruchtend te werken. Immers, bestaat de Vlaamse beweging niet bij de gratie van de Walen, die haar het inslapen beletten?

Wij hebben een bemiddelende rol in Europa te vervullen daar wij drie kulturen overschouwen, wat niet het geval is met b.v. Zwitserland, waar het Angelsaksisch element ontbreekt en met de Scandinavische landen, die de Romaanse invloed niet ondergingen, en waar haast geen katholieken zijn.

In enger verband moeten we inzien dat een nauwer samengaan van België en Nederland het prestige van het Nederlands in België zou verhogen.

Het zou Nederland dichter brengen bij de toch niet te verwaarlozen Franse cultuur en het een ruggraat verschaffen tegen de verder gaande Anglificatie.

Tot slot wees de spreker er op dat hij niet optimistisch was, doch dat hij een samenwerking geenszins uitgesloten, ja zelfs noodzakelijk achtte.

Daartoe is jeugduitwisseling niet voldoende. Leidende figuren moeten de kontakten leggen. Ontmoetingen van juristen, technici, zakenlui, wetenschapsmensen, enz. zijn nodig.

De Benelux-landen winnen aan belang in het Europees kader, en Vlaanderen kan, dit in enger raam gezien, bemiddelen tussen Frankrijk en Noord-Nederland.

* * *

Na deze schitterende uiteenzetting, beloond door een dankbaar applaus, werden nog talrijke vragen gesteld. Uit de antwoorden onthielden we met vreugde dat in de ogen van de doorsnee-Hollander, de Vlaming «serieuzer» is geworden sedert een twintigtal jaren.

Moge deze geruststelling van aard zijn ons minderwaardigheidscomplex in enige mate te verhelpen.

Arnold van Gelder.

MEDEDELINGEN

OVER HET CONGRES VAN RECHTSVERGELIJKING DAT GEHOUDEN WERD TE BREMEN VAN 6 TOT 10 APRIL J.L.

Van 6 tot 10 april had te Bremen een congres plaats voor rechtsvergelijking. Dit congres werd georganiseerd door de «Gesellschaft für Rechtsvergleichung» en aan dit congres werkten meerdere instituten mede o.m. het bekende Max Planck Instituut voor Privaatrecht te Hamburg.

Wij geven hier een bondige samenvatting van een reeks lezingen die gehouden werden door Duitse en buitenlandse juristen.

Het congres werd ingeleid met een verwelkomingsrede van Prof. Dölle, directeur van het Max Planck Instituut voor Privaatrecht. Deze belichtte in algemene bewoordingen de stijgende belangstelling voor het vergelijkend recht. Deze nieuwe rechtsdiscipline beantwoordde, naar zijn mening, aan een werkelijke behoefte. De moderne wetgever gaat meer en meer bij vreemde wetten te rade en zelfs de rechter vertoont er belangstelling voor.

Na erop gewezen te hebben hoe de interne wetgeving langzamerhand de buitenlandse wetgevingen gaat weerspiegelen, sprak Prof. Dölle over het groeiend aantal instituten voor vergelijkend recht (Münster, Bonn en Freiburg).

Dat het vergelijkend recht meer en meer uitbreiding neemt, bewijzen de nieuwe takken van internationaal recht zoals economisch recht en atoomrecht, takken welke zonder grondige kennis van vergelijkend recht niet denkbaar zijn.

Prof. Dölle situeerde dan het congres in het kader van de stad Bremen. Hij belichtte de historische en economische rol van deze havenstad waarvan de internationale bedrijvigheid eigen was om de gewenste atmosfeer te scheppen voor het congres.

Als feestredenaar van de eerste avond trad Prof. Hallstein op. Deze hield een voordracht waarin de rol der internationale verdragen nader werd toegelicht in het raam van de steeds aangroeiende handelsbedrijvigheid. De internationale verdragen, zoals de drie Europese verdragen, bevestigen niet alleen reeds bestaande handelsbetrekkingen; deze hebben tot doel ze nog verder uit te breiden.

Internationale verdragen brengen echter moeilijkheden teweeg daar er onder de belanghebbende deelstaten discussies ontstaan over de betekenis van de gebruikte rechtstermen. Inderdaad kan eenzelfde rechtsterm in verschillende landen een verschillende juridische betekenis hebben.

Prof. Hallstein is de mening toegedaan dat de deelstaten op voorhand akkoord zouden moeten zijn om aan de rechtstermen een bepaalde betekenis te geven die eigen is aan het verdrag. Een ander middel om de moeilijkheden het hoofd te bieden, bestaat in het inrichten van scheidsgerichten en comités, gelast met de interpretatie van het verdrag. Totnogtoe konden alleen deelstaten deze scheidsrechterlijke organen aanspreken en private personen waren aldus niet bevoegd.

Bij het tot stand komen van de drie Europese gemeenschappen werd echter voorzien in een gemeenschappelijke Gerechtshof. Bij dit gerechtshof kunnen niet alleen deelstaten klacht neerleggen maar eveneens rechtspersonen en private personen. Dit gerechtshof is eveneens bevoegd om een bindende uitleg te geven aan de teksten van de drie verdragen. De rechtbanken van de deelstaten zullen zich aldus schikken naar de bindende uitleg van dit gerechtshof wanneer zij dergelijke zaak te beoordelen hebben. Aldus wordt op die manier in de verschillende landen eenstemmige rechtspraak bereikt.

De avond werd besloten met een receptie op het stadhuis. Deze receptie stelde ons in de gelegenheid kennis te maken met een aantal leden van het Max Planck Instituut te Hamburg en bij deze gesprekken kwamen wij tot de vaststelling dat de belangstelling der Duitse juristen voor anglo-amerikaans recht zeer groot was. Een lid van het instituut welke zich speciaal bezig houdt met het privaatrecht uit de Beneluxlanden verklaarde ons dat het Max Planck Instituut in het bezit was van de werken van de Page en eveneens van Dekkers (ook Nederlandse uitgave)!

De tweede dag woonden wij een zitting bij over privaatrecht. Meer bepaald werd het recht op schadeloosstelling en het causaliteitsprincipe nader ingestudeerd.

Als sprekers traden op Prof. Von Kaemmerer (Duitsland) en Mr. Motulsky (Frankrijk).

Eerste spreker konden wij aanvankelijk moeilijk volgen daar de opvattingen in Duitsland over causaliteit fel van de onze afwijken. Er wordt minder aandacht geschonken aan het bij ons klassiek geworden onderscheid tussen contractuele en delictuele verantwoordelijkheid; voor wat betreft schuld, schade en oorzakelijk verband, wordt in Duitsland nog een vierde element vereist nml. een rechtstegenstrijdigheid (Rechtswidrigkeit).

Spreker wees erop hoe naar de opvattingen van het

B.G.B. men niet alleen verantwoordelijk is voor de onmiddellijke gevolgen van zijn nalatigheid doch eveneens voor de indirecte gevolgen.

Aan deze onhoudbare stelling welke spreker door allerlei voorbeelden illustreerde heeft de rechtsleer mildering gebracht. Zo kwam de Adaequanztheorie tot stand. Dank zij deze theorie werd de stelling van de franse rechtspraak bijgetreden en alleen rechtstreekse schade in aanmerking genomen.

Daarna voerde advokaat Motulsky het woord, in het duits. In een onberispelijke taal legde hij ons de beginselen uit van de contractuele en delictuele verantwoordelijkheid. Hij toonde o.m. aan hoe de schuld inzake delictuele verantwoordelijkheid meer en meer betrekking had op zaken welke men onder zijn hoede heeft. Deze evolutie was, volgens hem, te wijten aan de doorgedreven mechanisatie van onze tijd.

De franse rechtsleer is niet in staat geweest een systematische leer op te bouwen die zou toelaten de rechtstreekse van de onrechtstreekse schade te onderscheiden. Wat het oorzakelijkheidsverband betreft, kan men enkel van zijn verantwoordelijkheid worden bevrijd zo men een vreemde oorzaak inroept (force majeure, faute de la victime, fait d'un tiers). De verantwoordelijkheid kan worden gedeeld zo het bewezen is dat verschillende oorzaken samen hebben medegewerkt.

Het probleem der « überholende Kausalität » zoals in Duitsland wordt gesteld, zou in Frankrijk geen kans hebben om aangenomen te worden. Daar waar in Duitsland een latere gebeurtenis diezelfde schadelijke gevolgen zou veroorzaakt hebben en bijgevolg de aansprakelijkheid voor de eerste gebeurtenis verdringt, stelt men zich in Frankrijk op het standpunt dat slechts die oorzaken in aanmerking dienen genomen welke gelijktijdig hebben medegewerkt.

Deze voordracht werd eveneens door talrijke voorbeelden uit de rechtspraak geïllustreerd.

De namiddag werd besteed aan een uiteenzetting over de Adäquanztheorie zoals zij zich heeft ontwikkeld in Turkije. Het woord werd gevoerd door Prof. Ayiter van de universiteit te Ankara.

De derde dag woonden wij een zitting bij, gewijd aan de bewijsmiddelen in strafzaken.

Als eerste spreker trad prof. Andenaes op van Oslo. Deze gaf een uiteenzetting over de beginselen van strafprocedure in Noorwegen. Over het algemeen gelden dezelfde beginselen in Zweden en Denemarken.

De inhoud van zijn lezing kan men als volgt samenvatten.

Openbare aanklager en betichte staan tegenover de rechtbank als partijen. De partijen beschikken over de bewijsmiddelen zoals het hun past. Deze bewijsmiddelen worden mondeling aan de rechtbank medegedeeld zo de zaak niet belangrijk is. In gewichtige zaken daarentegen gebeurt de mededeling schriftelijk.

De betichte wordt theoretisch door de rechter verhoord; in praktijk zal de openbare aanklager zich daarmee gelasten. De rechter zal dan ter zitting de verklaringen van de betichte controleren. Het staat de rechter vrij zich uit de verschillende verklaringen van de betichte een overtuiging te vormen.

De betichte kan in geen geval als getuige optreden (in tegenstelling met hetgeen in Engeland en U.S.A. gebeurt).

Tet zitting worden de getuigen door de openbare aanklager en de verdediger ondervraagd. De voorzitter van de rechtbank stelt dan aanvullende vragen. Er heeft geen kruisverhoor plaats en alle vragen moeten langs de voorzitter om worden gesteld.

De deskundige onderzoeken geschieden door experts

waarvan een lijst wordt opgemaakt door het gerecht. Voor de aanstelling zorgen de partijen.

Speciale geneeskundige commissies brengen adviezen uit wanneer de zaak de tussenkomst vereist van een wetsdokter of van een psychiater. Hun advies wordt meestal gevolgd.

Op de vraag of bandopnamen als bewijs konden worden aangewend, antwoordde Prof. Andenaes ontkennend.

Uit de uiteenzetting kon men aldus opmaken dat in de skandinavische landen zowel aan het angelsaksisch recht als aan het continentaal recht elementen werden ontleend.

Als tweede spreker trad Mr Ripollès, rechter bij het opperste gerechtshof te Madrid. We achtten ons gelukkig aan de hand van een samenvatting zijn uiteenzetting te volgen daar zijn kennis in de duitse taal eerder beperkt was.

Na een overzicht gegeven te hebben over de principes die de spaanse strafprocedure beheersen, legde Mr. Ripollès er de nadruk op dat men in Spanje het onderscheid maakt tussen het onderzoek dat geheim is en de behandeling ter zitting die openbaar is.

Bij het onderzoek staat het de onderzoeksrechter vrij het bewijsmateriaal naar believen te gebruiken. Pas na het onderzoek, kan de betichte beroep doen op een raadsman.

De bewijsmiddelen zijn in strafzaken niet limitatief opgevat. Zo haalt de wet als voorbeelden aan: het vermoeden, het onderzoek naar het voorwerp van de betichting, vaststellingen op de persoon zelf die beticht is, de verklaringen der getuigen. Alles wordt overgelaten aan de appreciatie van de rechter.

Een zeer eigenaardige procedure betreft de bekentenis door de betichte gedaan: deze bindt de rechter voor zover de straf de zes jaar niet overschrijdt en raadsman met de openbare aanklager akkoord gaat over de straf.

De ondervraging van de betichte en van de getuigen kan leiden tot een kruisverhoor.

Dit is, vluchtig gezien, de inhoud van deze voordracht. Het viel in zijn uiteenzetting te betreuren dat het veel meer rechtsbeschrijving dan rechtsvergelijking was.

Uiteindelijk kwam Mr Allen, Barrister at Law te Londen, aan de beurt. De toehoorders waren ten zeerste bekoord door de praktische geest van deze Engelse jurist. Hij wist ons eveneens te boeien door zijn fijnzinnige humor, iets waar de Duitsers nog beslist aan tekort komen.

Kort samengevat kwam zijn spreekbeurt hierop neer.

Het aanwenden van bewijzen wordt in Engeland aan het goedgevoelen van de partijen overgelaten. De rechter mag bijgevolg nooit zelf bewijsmiddelen inroepen. Hij moet alleen tussenkomen om de partijen tot bedaren te brengen.

Naast de magistraat zetelen gezworenen. Hun rol is aanzienlijk in Engeland. De Engelsen vrezen immers dat de magistraten door beroepsmissvorming het gezond verstand zouden te-kort doen.

Wat het eigenlijk proces betreft, hangt het verloop af van de verklaring van de beklaagde. Deze moet aanvankelijk zich schuldig of onschuldig bekennen. In het eerste geval verloopt een proces snel daar er enkel discussies mogelijk zijn nopens zijn toerekenbaarheid. In het tweede geval berust de bewijslast op de openbare aanklager. Deze zal getuigen moeten opzoeken, ze ondervragen en hun verklaringen aan de verdediging mededelen. De raadsman van de verdediging doet langs zijn kant hetzelfde en in geval

hij zijn cliënt bekwaam acht om een cross-examination te doorstaan, zal hij hem daarop voorbereiden.

De rechter zal enkel rekening houden met de verklaring van de beklaagde afgelegd ter zitting, zo zij niet zou overeenstemmen met zijn vorige verklaringen. Verder is het verboden getuigen te doen voorkomen die iets weten van horen zeggen. Een getuige moet immers met zijn vijf zintuigen hebben waargenomen.

Over het algemeen is het gerecht in Engeland ingesteld om de belangen van de verdediging zoveel mogelijk te waarborgen. Dit blijkt onder meer uit de eenstemmigheid welke vereist is van de twaalf juryleden om een beklaagde te kunnen veroordelen. Het is beter, zegt men in Engeland, tien schuldigen vrij te spreken dan een onschuldige te veroordelen.

Van de spreekbeurten welke wij bijgewoond hebben, hebben wij een sunmmier overzicht gegeven ten einde een idee te geven over de wetenschappelijke waarde van het congres. Het congres was echter derwijze ingericht dat men een keuze moest doen tussen de verschillende onderwerpen. Er bestond immers nog een sectie voor economisch recht, een sectie voor rechtsethnologie, voor handels- en auteursrechten en een sectie voor fiscaal recht.

De deelname van het buitenland was eerder schaars, vermoedelijk wegens het wantrouwen dat men tegenover Duitsland sedert de laatste wereldoorlog koestert. Het blijft desalniettemin een feit dat in het kader van de Europese beweging Duitsland een vooraanstaande rol zal spelen en de belangstelling voor de rechtswetenschap aldaar onze eigen juridische vorming ten goede kan komen.

Frans BOUCKAERT,
Advokaat, Gent.

TIJDSCHRIFTEN

Arresten en Adviezen van de Raad van State, jrg. 1959, november - december :

Arresten.

Tijdschrift voor Notarissen, jrg. 1960 - n° 3 :

K. Berge, Nog de prijsbetaling met subrogatie ingevolge gelijktijdige kredietopening.

Algemeen Fiscaal Tijdschrift, jrg. 1959-1960 - n° 6-7 :

Algemeenheden. — Inkomstenbelastingen. — Taxes met inkomstenbelastingen gelijkgesteld. — Indirekte staatsbelastingen. — Internationale overeenkomsten. — Kongolese en buitenlandse belastingen.

Nederlands Juristenblad, jrg. 1960 - n° 15 :

H. Niemeyer, Een merkwaardig arrest van de Hoge Raad. — G. Van Den Bergh, Nog éénmaal : De toetsing van de gemeenteverordeningen aan Art. 168 Gemeentewet. — C. J. Nierstrasz, Een hinderlijk amendement. — E. A. M. Santen, Over inconsequenties en verlangen tot sauveren (III).

nr 16 :

F. A. A. Schweigman, Nederlands recht en Canoniek recht (I). — J. N. Alblas, Artikel 37 Wetboek van Strafrecht, welke opdracht ?

Advocatenblad, jrg. 1960 - n° 3 :

A. K. H. S. Haitsma Mulier, Mr. J. H. J. Zuidema †. — W. Blackstone, Cassatie in burgerlijke zaken. —

H. J. Marius Gerlings, Advocaat-Procureur. — J. R. Voûte, I.B.A. — Salzburg. — E. Emmering, Het proces Jaccoud. — R. Friedmann-Van der Heide, Opvangcentrum voor jonge delinquenten. — S. L. F. De Hartogh, Veilig Verkeer.

Ars Aequi, jrg. 1959-1960 - n° 7 :

H. Th. Lopez, De praktijnsopleiding in de Nederlandse Antillen. — A. Fl. Gehlen, Maatschappelijke positie en voorzienbaarheid. — S. Van Brakel, L. J. Hijmans Van den Bergh, *Ars longa vita brevis*.

Rechtsgleerd magazijn Themis, jrg. 1960 - n° 1 :

A. J. M. Kunst, Het Nederlandse burgerlijk wetboek en de ontwikkeling in het Frans erfrecht sinds 1838. — S. Gerbrandy, Losse opmerkingen over de bevoegdheid van de arbiters.

Weekblad voor Privaatrecht, Notaris-ambt en Registratie, 91° jg. - n° 4625 :

J. R. H. Buining, Het rapport van de Commissie-Erfrecht. — G. Nijk, Appartementenverklaring en art. 294 W.v.K.

n° 4626 :

A. A. L. Minkenhof, Het erfrecht van de langstlevende echtgenoot (I). — J. Roose, Aangifte volgens balans (art. 22 Successiewet).

Journal des Tribunaux, jrg. 1960 - n° 4274 :

Fr. Rigaux, L'efficacité des jugements étrangers en Belgique.

n° 4275 :

R. Janne, Grâce et disgrâce de l'avocat.

Revue critique de Jurisprudence Belge, jrg. 1960 - n° 1 :

Notes critiques : J. Dabin, De la validité des clauses d'exonération de responsabilité en matière contractuelle, couvrant 1° la faute lourde du débiteur, 2° la faute lourde ou intentionnelle des préposés. — R. Dekkers, Bornage et revendication. — Y. Hannequart, La protection des emprunteurs en dehors de la loi sur les ventes à tempérament.

Revue Générale des Assurances et des Responsabilités, jrg. 1960 - n° 3 :

Rechtspraak.

Revue de Droit Pénal et de Criminologie, jrg. 1960 - n° 7 :

L. Jimenez de Asua, La Faute consciente et le « Dolus eventualis », Conférence prononcée à l'Université de Bruxelles, le 10 mars 1960. — S. Versele, Problèmes psychiques et politique criminelle. — Th. Collignon, Premier Congrès international de Prophylaxie criminelle.

Recueil Général de l'Enregistrement et du Notariat, jrg. 1960 - avril 1960 :

Le budget 1960. — Code civil, art. 918. — Legs. — Preuve. — Vente. — Succession (Droit de). — Enregistrement. — Timbre.

Recueil Dalloz, jrg. 1960 - n° 14 :

Jean-Denis Bredin, La religion de l'enfant.

n° 15 :

J. Rivero : Les aumôneries de l'enseignement public.